

**Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem
Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar
Üzleti jog tanszék**

Pázmándi Kinga

Az iparjogvédelem alapjai

Budapest

2012

A munka szakmai tartalma kapcsolódik a "Minőségorientált, összehangolt oktatási és K+F+I stratégia, valamint működési modell kidolgozása a Műegyetemen" c. projekt szakmai célkitűzéseinek megvalósításához. A projekt megvalósítását az Új Széchenyi Terv TÁMOP-4.2.1/B-09/1/KMR-2010-0002 programja támogatja.

Tartalomjegyzék

Műszaki alkotások jogvédelme – iparjogvédelem	6
1 A műszaki alkotások jogi védelme	6
2 A szabadalmakra vonatkozó jogi szabályozás rendszere	9
2.1 A szabadalom fogalma, jogi lényege.....	10
2.1.1 A találmány jogi fogalma – a szabadalmazhatóság kritériumai.....	10
2.1.2 A szabadalom.....	13
2.1.3 A szabadalmi jog korlátai	13
3 Szabadalmi jog.....	15
3.1 A feltaláló jogállása	15
3.2 A szabadalmas.....	16
3.3 Szolgálati, alkalmazotti találmány	17
3.4 A nemzeti eljárás	20
3.4.1 Jogforrások; az eljárás hatósági jellege	20
3.4.2 A bejelentés.....	21
3.4.3 Alaki és érdemi vizsgálat.....	23
3.5 Nemzetközi és európai szabadalom.....	25
3.5.1 Nemzetközi bejelentés (PCT)	25
3.5.2 Az európai szabadalmi bejelentés (ESZE)	26
3.6 A szabadalmi oltalom hasznosítása	28
3.6.1 A hasznosítási szerződés – licencia	28
3.6.2 A szabadalmi licencszerződés tartalma	29
3.6.3 Kényszerengedély	30
3.7 A szabadalombitorlás	32
3.7.1 A szabadalombitorlás fogalma.....	32
3.7.2 A szabadalombitorlás elleni fellépés	33
3.7.3 A „nemleges megállapítás”	34
4 Egyéb műszaki alkotások jogvédelme	35
4.1 Használati minta	35
4.1.1 A jogvédelem tartalma, feltételei.....	35
4.1.2 A mintaoltalom megszerzése	37
4.1.3 Megszűnés.....	39
4.2 A mikroelektronikai félvezetők topográfiaja	39
4.2.1 Az oltalom tárgya.....	39
4.2.2 Az oltalom megszerzése, átszállása	40
4.3 A formatervezési mintaoltalom	42
4.3.1 A formatervezési minta fogalma.....	42
4.3.2 A formatervezési minta oltalma.....	43

4.3.3 A formatervezési minta hasznosítása	44
4.3.4 A mintaoltalom megsértése	44
4.3.5 Mintaoltalmi bejelentés és eljárás.....	45
5 A védjegy és más árujelzők joga	49
5.1 A védjegy fogalma, fajtái, a védjegyoltalom lényege	49
5.1.1 A védjegy fogalma	49
5.1.2 Különleges védjegyfajták	51
5.1.3 A védjegyoltalom lényege, tartalma, terjedelme	52
5.1.4 A védjegyoltalom jogosultja - védjegylajstrom	52
5.1.5 A védjegyoltalom megszűnése	53
5.2 A nemzeti védjegyoltalmi eljárás	54
5.3 A nemzetközi védjegyjogi szabályozás rendszere	56
5.3.1 A „Madridi Rendszer”	56
5.3.2 Az Európai Közösségi védjegybejelentés.....	57
5.4 A védjegy hasznosítása	58
6 A földrajzi árujelzők	60
Irodalom:	62

MŰSZAKI ALKOTÁSOK JOGVÉDELME – IPARJOGVÉDELEM

1 A műszaki alkotások jogi védelme

Az iparjogvédelem alapvető logikája hasonló a szerzői jogéhoz: a jogi „oltalom” - szabadalmi, vagy mintaoltalom - lényege, hogy jogosultjának teljes körű rendelkezést adjon az adott műszaki alkotás felhasználására, és védelmet (oltalmat) nyújtson a kizárólagos hasznosítási jogot megsértőkkel („bitorlókkal”) szemben.

Egy ország jogi szabályai - így a szellemi tulajdonnal kapcsolatosak is – döntő többségükben csak az adott országban érvényesülnek (un. „territoriális” területi hatály). A szellemi tulajdon azonban természetétől fogva nem szorítható államhatárok közé. Ebből következően nemzetközi oltalomra van szükség. Ez az államok közötti szerződések rendszerével biztosítható. A múlt század végétől kiépülő rendszer egy nemzetközi szervezet megalakítását igényelte. A *Szellemi Tulajdon Világszervezete* (angol elnevezése, a „World Intellectual Property Organization” utáni rövidítése: *WIPO*, francia és spanyol rövidítése: OMPI) létesítésére vonatkozó egyezményt 1967-ben írták alá Stockholmban. Az egyezmény 1970-ben lépett hatályba, jelenleg 157 tagállam – köztük hazánk is - alkotja a Világszervezetet. A WIPO 1974 óta az ENSZ szakosított szerveként működik.

Magyarországon a *szabadalmi jogot* egységes szabadalmi törvényben, a *találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1995. évi XXXIII. törvényben (Szt.)* találjuk. A szabadalmi bejelentésekkel kapcsolatos részletes szabályokat – 2003-tól a nemzeti, európai, európai szabadalmi és nemzetközi szabadalmi bejelentésekre egységesen - külön miniszteri rendelet (20/2002. (XII. 12.) IM rendelet) tartalmazza.

Amennyiben európai szabadalmi bejelentést nyújtanak be a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalnál, annak alaki követelményeire az európai szabadalmak megadásáról szóló 1973. október 5-i *müncheni Európai Szabadalmi Egyezmény (ESZE)* előírásai irányadók. Ehhez a nemzetközi Egyezményhez Magyarország 2003.-ban csatlakozott (az Egyezményt a 2002. évi L. törvény hirdette ki).

Védjegyjogunk formálisan magában foglalja a földrajzi árujelzőkre és eredetmegjelölésekre vonatkozó szabályokat, melyek külön törvényben, a *védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvényben* nyertek elhelyezést. A védjegybejelentésre vonatkozó részletes szabályokat ez esetben is alacsonyabb szintű jogszabály, a 19/1997. (VII. 1.) IM rendelet tartalmazza.

Magyarországon – a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalához benyújtva - *nemzetközi védjegyoltalom* is szereshető, tekintettel arra, hogy Magyarország kihirdette a Szellemi Tulajdon Világszervezetében (WIPO) létrejött *Nemzetközi Védjegyjogi Szerződést* (kihirdetéséről a 1999. évi LXXXII. törvény rendelkezik), részese továbbá a védjegyek nemzetközi lajstromozására vonatkozó „*Madridi rendszernek*” (1999. évi LXXXIII. törvény a védjegyek nemzetközi lajstromozásáról szóló Madridi Megállapodáshoz kapcsolódó 1989. évi Jegyzőkönyv kihirdetéséről).

A mintaoltalom alapvetően – tárgyi körét tekintve eltérő területre tartozó - két féle mintaoltalmat ismer:

A szabadalmak szintjét el nem érő találmányok jogi oltalmának biztosítása céljából valamely tárgy kialakítására, szerkezetére vagy részeinek elrendezésére vonatkozó megoldásra használati mintaoltalom szereshető a *használati minták oltalmáról szóló 1991. évi XXXVIII. törvény* alapján.

Az ipari termékek külső formájának jogi oltalmát 2002 óta az un. „*formatervezési minta*” biztosítja. A *formatervezési minták oltalmáról szóló 2001. évi XLVIII. törvény* 2002 január 1.-étől *váltotta fel* a korábban „*ipari minta*”-ként ismert mintaoltalmi szabályozást, melynek következtében a 2001 január elsejét követően benyújtott ipari minta bejelentések már formatervezési minta engedélyezésére irányulnak, az azt megelőzően benyújtott kérelmekre még a korábbi jogszabályt (az ipari minta oltalmáról szóló 1978. évi 28. tvr.) kellett alkalmazni, mely alapján ipari mintaoltalmat lehetett szereshetni.

Napjainkban tehát már *kizárólag formatervezési mintaoltalom* szereshető. 1984 óta – Magyarországnak a Hágai Megállapodáshoz való csatlakozása óta – *nemzetközi formatervezési (ipari) mintaoltalom* is igényelhető (az ipari minták nemzetközi letétbe helyezésére létrejött Hágai Megállapodást a 1984. évi 29. törvényerejű rendelet hirdette ki). A *használati minta* tehát a *találmányokhoz, a szabadalmi joghoz*, míg a *formatervezési minta a védjegyek és árujelzők jogához* áll közelebb, a két jogintézmény inkább a nevében hasonlít, a használati minta továbbá alapvetően nemzeti hatályú (territoriális, területi) oltalmi forma, a Magyarország területén bejelentett oltalom Magyarország államhatárain belül érvényesül.

A mintaoltalom két fajtájának tartalmi sajátosságára – és ennek következtében szabályozásuk logikájára és jellegére - tekintettel a használati mintáról a szabadalmi jogban, a formatervezési mintáról a védjegyek és árujelzők jogán belül szólnak.

A mikroelektronika rohamos fejlődése következtében a műszaki haladás kulcselemévé váltak a félvezetők, illetve integrált áramkörök, amelyek számos korszerű termékben (számítógép, óra, fényképezőgép, mosógép, televízió- és rádió-vevőkészülék) megtalálhatók.

A csúcstechnikában így kiemelkedő szerepet játszó ún. „mikroelektronikai félvezető termékek” topográfiájának (azaz térbeli elrendezésének) biztosít külön jogi oltalmat a 1991. évi XXXIX. törvény. Külföldi bejelentők nemzetközi szerződés vagy viszonyosság alapján jogosultak az oltalomra. A bejelentés részletes szabályait a 19/1991. (XII. 28.) IM rendelet állapítja meg.

A törvény védi azokat a szellemi alkotásokat is, amelyekről a külön jogszabályok nem rendelkeznek, de amelyek társadalmilag széles körben felhasználhatók és még közkinccsé nem váltak, továbbá a vagyoni értékű gazdasági, műszaki és szervezési ismeretek és tapasztalatok körét (köznyelvi használatú „know how”-t) is. A védelmi idő kezdetét és tartamát minden esetben jogszabály határozza meg.

Az iparjogvédelem jogi szabályozásához tartoznak azok a további szabályok is, melyek - a főbb iparjogvédelmi területekhez kapcsolódó – további részletszabályokat állapítanak meg, főként:

- az iparjogvédelmi eljárások díjával
- kiállítási kedvezményekkel
- az iparjogvédelmi szakképzéssel, szakértői tevékenységgel
- a szabadalmi ügyvivői tevékenységgel
- a szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásaival vagy
- az iparjogvédelmi tevékenység előmozdításával összefüggésben.

Az iparjogvédelmi (oltalmi) szabályozás sajátos hangsúlyai (visszatérő, lényeges súlypontjai) rendszerint közvetlenül megjelennek a jogszabályok szerkezetében és rendszerében is. A műszaki alkotások jogvédelmének felépítése (és ez tükröződik a speciális jogszabályok, mint a szabadalmi- vagy védjegy törvény illetve a mintaoltalmi törvények szerkezetében is) többnyire az alábbi logikát követi:

- az oltalmazhatóság jogi kritériumának megfogalmazása (mely találmányok, megjelölések szabadalmazhatóak)
- az oltalom megszerzésének jogi keretei (az oltalom megszerzésének feltételei és folyamata, az ezzel kapcsolatos szervezeti és eljárási szabályok)
- oltalmazott műszaki alkotás (a szabadalom, majd a későbbi részekben védjegy vagy minta) hasznosításának szabályozása (hasznosítási szerződés, licencia)
- a bitorlás tiltása, illetve a jogkövetkezmények (védekezési módok) megállapítása.

A továbbiakban az egyes iparjogvédelmi területek tárgyalása során lehetőleg mi is ezt a rendszert követjük.

A találmányi szabadalmakról szóló 1895. évi XXXVII. törvény-cikk 23. §-a alapján, 1896-ban létre jött *kormányhivatal* korábbi nevét (Magyar Szabadalmi Hivatal) a 2010. évi CXLVIII. törvény 265. §-a 2011. január 1-el a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalára módosította. A Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala jogállására, gazdálkodására, feladat- és hatáskörére vonatkozó részletes, jelenleg hatályos szabályokat a találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1995. évi XXXIII. törvény (a továbbiakban: Szt.) XIV/C. fejezetének 115/D-115/L §-ai, valamint a központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló 2010. évi XLIII. törvény (a továbbiakban: Ksztv.) tartalmazza. A Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalát (SZTNH) kormányhivatalként a Ksztv. értelmében a Kormány irányítja.

A kormányhivatal feletti törvényben meghatározott felügyeletet a miniszterelnök által kijelölt közigazgatási és igazságügyi miniszter látja el. A Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala elnökét a miniszterelnök nevezi ki, és menti fel. Két helyettesét az elnök javaslatára a miniszter nevezi ki, és menti fel. A gazdasági szervezet vezetője, a gazdasági főigazgató felett a munkáltatói jogokat a Hivatal elnöke gyakorolja. A Hivatal működését saját bevételeiből fedezi. A Hivatal bevételeivel önállóan gazdálkodik, azokat működésének fedezetére használja fel.

2 A szabadalmakra vonatkozó jogi szabályozás rendszere

A magyar szabadalmi jog évszázados hagyományra tekint vissza. Magyarország első szabadalmi törvénye az 1895. évi XXXVII. törvény volt, amely elsősorban az osztrák és német törvények mintájára rendezte a találmányok szabadalmi oltalmának kérdéseit. E törvény - több módosítással és kiegészítéssel - 1970. január 1-jéig maradt hatályban. Hatályos szabályozásunk alapjait az 1960-as évek végén az első átfogó szabadalmi törvény rakta le; ekkor fogadták el a találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1969. évi II. törvényt, melynek 1983-ban átfogó módosításnak vetettek alá.

A '90-es évektől kezdődően felgyorsult a magyar szabadalmi jog nemzetközi – és később kifejezetten Európai Unió – integrációja. *Szabadalmi törvényünk újrakodifikálását* 1995-ben, majd a megújult Szabadalmi törvény 2002-ben végrehajtott átfogó módosítását elsősorban tehát *európai jogharmonizációs vállalások* és kötelezettségek indokolták.

Magyarország több olyan nemzetközi szerződés részesévé vált, amelyek jogharmonizációt követeltek meg a szabadalmi jogot illetően is. Hazánk *2003. január 1-jei hatállyal csatlakozott az Európai Szabadalmi Egyezményhez (ESZE)*. Ennek következtében

2003. január 1-jétől a Magyar Köztársaság területére kiterjedő hatállyal, a Magyar Szabadalmi Hivatalnál is igényelhetővé, illetve adhatóvá vált az „európai szabadalom”.

Az Egyezmény által létrehozott jogrend, illetve az európai szabadalmak megadására irányuló eljárás a szerződő államok *nemzeti szabadalmi jogával párhuzamosan* érvényesül. Az európai szabadalmi rendszer tehát együtt él a nemzetvel, az utóbbit nem váltja fel, nem teszi fölöslegessé.

2.1 A szabadalom fogalma, jogi lényege

A találmány és a szabadalom a köznyelvben sok esetben szinoním fogalomként jelenik meg, a két kifejezés azonban – jogi értelemben - nem fedik egymást. A találmány maga a műszaki alkotás, az a tárgy, műszaki eljárás vagy folyamat, mely a feltalálói tevékenység konkrét tudományos, műszaki eredménye. A szabadalom azonban jogi kategória, és a találmány – illetve a találmány hasznosítójának - jogi oltalmát jelenti. A szabadalommal ugyanis az állam meghatározott időre kizárólagos jogot ad a szabadalom jogosultjának (aki nem feltétlenül maga a feltaláló) a találmány hasznosítására. A szabadalmi oltalom tehát a szellemi tulajdon egyik alapvető formája, melynek jelentős történelmi hagyományai vannak, és napjainkra nemzetközileg rendkívül széles körben elismert és igényelt jogintézmény.

2.1.1 A találmány jogi fogalma – a szabadalmazhatóság kritériumai

A találmány jogi fogalmát a szabadalmi törvény úgy határozza meg, hogy „szabadalmazható minden új, feltalálói tevékenységen alapuló, iparilag alkalmazható találmány a technika bármely területén”. (Szt. 1. § (1) bekezdés). A találmány meghatározásában a jogszabály nem azt a megoldást választja, hogy kifejezetten definiálja a találmányt, hanem példálózó jelleggel felsorolja, hogy mi az, ami nem minősül találmánynak. Ezek szerint nem minősül találmánynak (például):

- a felfedezés, a tudományos elmélet és a matematikai módszer;
- az esztétikai alkotás;
- a szellemi tevékenységre, játékokra, üzletvitelre vonatkozó terv, szabály vagy eljárás, valamint a számítógépi program;
- az információk megjelenítése.

A szabadalmazhatóság jogi kritériumait a Szabadalmi törvény határozza meg. A szabadalmazhatósági kritériumoknak a találmány tekintetében *együttesen kell fennállniuk*. A

szabadalmazhatóság kritériumainak való megfelelés – önmagában – nem teremt oltalmi pozíciót, mint látni fogjuk, a szabadalmi oltalom megszerzéséhez *oltalmi eljárást* is kezdeményezni kell, a szabadalmazhatósági kritériumoknak éppen az oltalmi eljárás *érdemi vizsgálati szakaszában* lesz jelentősége. Szabadalmazható tehát az a találmány, mely

- a technika (bármely területéről) származik;
- feltalálói tevékenység eredménye,
- új, és
- iparilag alkalmazható.

A *feltaláló* több úton is eljuthat egy találmányhoz. Bizonyos esetekben tudatos, célratörő munkával, hosszú kísérletezés eredményeképpen éri el az alkotó a kívánt eredményt, máskor szerencsés véletlen hatására, erőfeszítés nélkül, intuícióval jut el nagyszerű, az adott technikai ágazatban esetleg forradalminak minősülő megoldáshoz. Előfordulhat, hogy egy megoldandó feladat pontos megfogalmazása igényli a feltalálói tevékenységet, és a probléma tisztázása után a megoldás már nyilvánvaló. Mindez azonban a találmány szabadalmazhatóságának szempontjából lényegtelen. A *szabadalomképesség* megítélésénél elsősorban nem az alkotó folyamatot vizsgálják, hanem az *alkotást, a találmányt*: a megoldás elemzésével következtetnek vissza a kifejtett tevékenységre.

A „feltalálói tevékenység” fogalmát a nemzetközi és európai szabadalmi gyakorlat lényegében "nem nyilvánvalóság" fogalmának szinonimájaként értelmezi. Szabatosabban megfogalmazva a találmány jogi értelemben csak akkor tekinthető feltalálói tevékenységen alapulónak, ha az *adott szakterületen jártas szakember számára nem nyilvánvaló módon következik a technika állásából*, azaz a már ismert műszaki megoldásokhoz képest „többletet” nyújt, sajátos, újszerű megoldáshoz, összefüggéshez vezet.

Az „*újdonság*” meghatározásánál ismét szerepet kap a „technika állása”, a Szt. megfogalmazása szerint ugyanis az számít „*újnak*”, ami *nem tartozik a technika állásához*. A *technika állásának vizsgálata* a szabadalmi oltalom megszerzésére irányuló eljárásban külön szerepet nyer, így ennek fogalmával kapcsolatosan ott részletesen szó lesz. Tömören megfogalmazva „technika állása” lényegében mindent magában foglal, ami a *szabadalmi bejelentés napja előtt* a köz számára szóban vagy írásban, használat révén vagy bármely más módon *hozzáférhetővé vált*. Ami azonban ugyanazon a napon vált nyilvánosan hozzáférhetővé, nem tartozik a technika állásához és nem akadályozza a szabadalmi oltalom megadásának

A hozzáférhetővé tétel „egyéb módja” lehet például egy tárgy vagy eljárás ismertetése az oktatásban, vagy a televízióban. Sajátos módon a feltaláló által közzétett publikáció is akadály lehet a szabadalmi oltalom megadásának, a közzétett szócikk ugyanis bárki számára hozzáférhetővé teszi a találmányt, így az - a szabadalmi bejelentés előtt – a technika állásához tartozóvá válik.

Az európai szabadalmi jog számára az *abszolút újdonság* fogalma érvényes, vagyis *nem minősül újnak* az, ami a bejelentés napja előtt a nyilvánosság számára *világviszonylatban* bármilyen módon hozzáférhetővé vált. A szabadalmi eljárásban az *újdonságvizsgálatnak* az az értelme, hogy kizárják a technika állását az újbóli szabadalmazásból. Az ESZE összes szerződő állama az európaihoz igazította nemzeti törvényében az újdonság fogalmát, így ez az értelmezés az irányadó a magyar szabadalmi jogban is.

Az „*ipari alkalmazhatóság*” fogalmát az európai szabadalmi gyakorlatban leginkább a „hasznosság” fogalmával azonosítják. Jogi értelemben iparilag alkalmazható a találmány, ha az ipar vagy a mezőgazdaság valamely ágában előállítható, illetve használható (Szt. 5. § (1) bekezdés). *Nem tekinthetők* azonban iparilag alkalmazhatónak – a törvény példálózó felsorolása szerint - az emberi vagy állati test kezelésére szolgáló *gyógyászati vagy sebészeti eljárások*, valamint az emberi vagy állati testen végezhető *diagnosztikai eljárások*.

Az emberi vagy állati testen végzett sebészeti, gyógyászati vagy diagnosztikai eljárások találmányok ugyan, azonban a szabadalmi jog iparilag nem alkalmazhatónak minősíti őket, mert az orvosi hivatás gyakorlása nem minősül ipari vagy kereskedelmi jellegűnek. Diagnosztikai, gyógyászati jellegű – így nem szabadalomképes egy ismert gyógyszer újszerű felhasználása az eddigi alkalmazási körén kívül eső betegségre.

Ugyanakkor szabadalmazható az olyan találmány, mely "X anyagot gyógyszer előállítására alkalmaz Y betegség gyógyításához", vagy újszerű módszer alkalmazásával „hatékonyabbá”, mechanikai értelemben egyszerűbbé és gyorsabbá teszi a vér levételét. Az Európai Szabadalmi Hivatal szabadalmazhatónak ítélte az olyan anyagkeverék illetve eljárás alkalmazását, amellyel az állattenyésztésben az állatok súlygyarapodását optimalizálták, vagy technikai berendezéssel akadályozták meg hogy az anyakoca – kicsinyeire ráfeküdve – agyonnyomja, vagy megfullassza őket.

Összefoglalva a szabadalmazható találmánynak:

- *műszaki jellegűnek* kell lennie, vagyis műszaki területre kell vonatkoznia, *műszaki feladatot* kell megoldania és igénypontok által meghatározható *műszaki jellemzőket* kell mutatnia,
- olyannak kell lennie, ami – a technika állása szerint - *nem nyilvánvaló* megoldás, és

- *szakember által* - a szabadalmi bejelentésben foglaltak alapján - *megvalósítható*;

2.1.2 A szabadalom

A szabadalom - mint már említettük - *jogi fogalom*. Nem magát a találmányt értjük alatta tehát, hanem az *oltalmat*, azaz a jogi eszközökkel – *meghatározott időre* (oltalmi idő) - biztosított „monopóliumot”, *kizárólagos hasznosítási jogosultságot*, melyet a találmány feltalálója (vagy mint látni fogjuk más *jogosult*) a szabadalmi jog keretein belül *szerezhet meg* (szabadalmi oltalomengedélyezési eljárás útján), *és gyakorolhat* (hasznosítás, bitorlások elleni fellépés).

A megszerzett szabadalom tulajdonosának kizárólagos joga van *a találmány szerinti megoldás* hasznosítására, *azonban a szabadalmi oltalom* időtartama és területi érvényessége nem korlátlan, *az oltalom a szabadalmi bejelentés* napjától számítva legfeljebb 20 évig (*oltalmi idő*) lehet érvényes, és csak abban (azokban) az ország(ok)ban, *amely(ek)ben* engedélyezték.

2.1.3 A szabadalmi jog korlátai

A szabadalomhoz való jog un. *abszolút jog*. Ez azt jelenti, hogy a törvény által megállapított feltételek teljesítése esetén a bejelentő a találmányra szabadalmat kap, azaz a szabadalmi hatóságnak nincs diszkrecionális (mérlegelési) jogköre a szabadalmak engedélyezését illetően. E feltételek a szabadalmazhatóság *szükséges* de egyben *elégséges* feltételei. Bármelyikük hiánya esetén a találmány nem részesülhet szabadalmi oltalomban; együttes meglétük esetén viszont a találmányra - más szempontok mérlegelése nélkül - szabadalmat kell adni. A szabadalmi oltalomhoz – azaz a jogi védelemhez – való (egyébként a korábban írtak szerint „abszolút”) jog *nem* korlátlan. A találmányok közül nem mindegyik részesülhet jogi oltalomban; a szabadalmi törvény meghatározza a *szabadalmi oltalomból kizárt találmányok körét*.

Nyilván valóan a szabadalmi jog korlátozására csak meghatározott, és a lehető legszűkebb körben van lehetőség, így a törvény elsősorban azokat a találmányokat sorolja ide, amelyek közzététele vagy hasznosítása a *közrendbe vagy a közérkölcsebe* ütközne. Fontos szabály az, amely egyértelművé teszi: a hasznosítás nem tekinthető a közrendbe ütközőnek pusztán azért, mert valamely jogszabállyal ellentétben áll. A *közrend fogalmának* e rendelkezés alkalmazásában a francia "ordre public", illetve az angol "public policy" fogalmával azonos jelentést kell tulajdonítani, amely jogrendszerünk alapvető - társadalmi-

jogi berendezkedésünk meghatározó értékrendjét kifejezésre juttató - intézményeit és elveit foglalja magában. Ebből a szempontból lényegében ugyanazokat a jogszabályi rendelkezéseket kell a közrendhez sorolni, amelyek nemzetközi magánjogi gyakorlatunkban is ide tartoznak.

Hatályos szabadalmi jogunk a közrendbe, illetve közerkölcsbe ütközőként, kizárja az oltalmazható találmányok köréből:

- az *ember klónozására* szolgáló eljárást;
- az *ember csíravonalának genetikai azonosságát módosító* (humán géntechnológiai) eljárást;
- az *emberi embrió* alkalmazását *ipari vagy kereskedelmi* célra;
- az *állatok genetikai azonosságát* módosító eljárást (feltéve, ha az anélkül bármilyen jelentős gyógyászati előnyt nyújtana az emberek vagy az állatok számára *szenvedést okozhat* az állatoknak)
- az ilyen eljárással (géntechnológiai, génszabású úton) létrejövő állatot.

Nem ütköznek közrendbe vagy közerkölcsbe, ugyanakkor – jellegüknél fogva - nem részesülhetnek szabadalmi oltalomban a növényfajták és az állatfajták, illetve a növények vagy állatok előállítására szolgáló eljárások, tekintettel arra, hogy azok lényegüket tekintve biológiai – és nem műszaki - természetűek. A növények vagy állatok előállítására szolgáló eljárás akkor minősül lényegét tekintve biológiai, ha egészében keresztezésből, szelekcióból vagy más természeti folyamatból áll.

A növényekre vagy állatokra vonatkozó találmány tehát mindössze akkor részesülhet szabadalmi oltalomban, ha műszaki megvalósíthatósága nem korlátozódik valamely meghatározott növény- vagy állatfajta. A növényfajták egyébként – a Szt. külön fejezetében foglalt - „*fajtaoltalomban*” részesülhetnek. Szabadalmi oltalomban részesülhetnek azonkívül a *mikrobiológiai találmányok*, azaz amelyek mikrobiológiai vagy más műszaki eljárásra vagy ilyen eljárással előállított termékekre vonatkoznak. Jogi értelemben mikrobiológiai az olyan eljárás, amelyet mikrobiológiai anyag felhasználásával vagy ilyen anyagon hajtanak végre, vagy amely mikrobiológiai anyagot eredményez.

3 Szabadalmi jog

3.1 A feltaláló jogállása

A találmány megalkotásából személyhez fűződő és vagyoni jogok erednek. Ezek a jogok alapvetően a *feltalálót* illetik. E jogok a feltaláló erkölcsi elismerését biztosítják, a feltaláló személyéhez kapcsolódnak, ezért a javaslat 25. §-a szerint elidegeníthetetlenek. A személyhez fűződő jogok továbbá - szemben a szabadalmi vagyoni jogosultságokkal - térben és időben korlátlanok, s szabadalmi oltalom hiányában is fennállhatnak, illetve érvényesíthetők.

A Szt. szerint a *feltaláló az, aki a találmányt megalkotta*. Ebből következik, hogy nem tekinthető feltalálónak vagy feltalálótársnak, aki a találmány létrehozatala során nem fejtett ki alkotó tevékenységet. Önmagában valamely ötlet megfogalmazása, feladat kitűzése, illetve bizonyos technikai, képviselői vagy menedzseri feladatok ellátása alapján nem lehet a feltalálói minőségre igényt tartani. Nemcsak a találmányi megoldás lényegét kitevő alap gondolat felismerése és megfogalmazása tartozik azonban a feltalálói tevékenységhez, hanem ezen túl a megoldás kidolgozása és mindaz az alkotó jellegű tevékenység is, amely az oltalmazhatósághoz szükséges tartalmi feltételek kialakítása körében szükséges.

Több feltaláló esetén *feltalálói jogosultságuk az alkotómunkában való részvétel arányában oszlik meg*. A feltalálói minőséget, több feltaláló esetén szerzőségük arányát a valóságtól eltérően nem állapíthatja meg sem a felek szerződése, sem a bíróság döntése. Jogszabályba ütközik és a Polgári Törvénykönyv 200. §-ának (2) bekezdése szerint érvénytelen a szerződés vagy egyoldalú nyilatkozat, ha feltalálónak ismerik el azt, aki nem végzett alkotó munkát. Ezzel azonos megítélés alá esik, ha a feltalálótársak szerzőségének az arányára vonatkozó megállapodás nem felel meg az alkotómunka mértékének.

A törvény *megdönthető vélelmet* állít fel a *feltaláló személyére*, illetve a *feltalálótársak szerzőségi részarányára*. Ez azt jelenti, hogy amíg *jogerős bírósági ítélet mást nem állapít meg*, ezekben a kérdésekben az elismert bejelentési napon benyújtott *bejelentésben foglalt adatok az irányadók*. A feltaláló megjelölése, illetve a szerzőségi részarány tehát az eredeti szabadalmi bejelentésben foglaltakhoz képest csak jogerős bírósági ítélet alapján módosítható, vagyis ilyen ítélet szükséges a törvényi vélelem megdöntéséhez.

A feltaláló alapvető személyhez fűződő joga, hogy a szabadalmi iratok *őt e minőségében feltüntessék*. Mellőzni kell a feltaláló nevének feltüntetését a nyilvánosságra kerülő szabadalmi iratokon, ha azt a feltaláló írásban kéri. A feltalálót tehát „pozitív” és „negatív”

névfeltüntetési jog egyaránt megilleti, vagyis szabadon megválaszthatja, neve feltüntetését vagy annak mellőzését kéri a nyilvánosságra kerülő szabadalmi iratokon.

A feltaláló azzal szemben, aki feltalálói minőségét kétségbe vonja, vagy a találmánnyal kapcsolatos személyhez fűződő jogát egyébként megsérti, a Ptk. személyiségi jogok védelmét szolgáló rendelkezései szerint felléphet. A Ptk. 84. § (1) bekezdése szerint akit személyhez fűződő jogában megsértenek, követelheti:

- a jogsértés megállapítását;
- a jogsértés abbahagyását és a jogsértő eltiltását a további jogsértéstől;
- hogy a jogsértő adjon elégtételt, és hogy szükség esetén a jogsértő részéről vagy költségén az elégtételnek megfelelő nyilvánosságot biztosítsanak;
- a sérelmes helyzet megszüntetését, a jogsértést megelőző állapot helyreállítását a jogsértő részéről vagy költségén, továbbá a jogsértéssel előállott dolog megsemmisítését, illetőleg jogsértő mivoltától megfosztását;
- kártérítés megfizetését a polgári jogi felelősség szabályai szerint, illetve amennyiben a kártérítés összege a sérelem nagyságával nem áll arányban, a bíróság bírságot is kiszabhat.

A *szabadalmi igényjogosultságot* illetően a törvény azt az alapelvet követi, hogy a *szabadalom a feltalálót vagy jogutódját illeti meg*, illetve - ha a találmányt közösen alkották meg - a *feltalálót vagy jogutódjaikat közösen* illeti meg. A szabadalmas tehát – főszabályként a feltaláló illetve annak jogutódja. A szabadalmi igényjogosultságra *törvényi vélelmet állít fel*, amely (szemben a korábban említett „szerzési vélelemmel”) nemcsak *bíróági*, hanem *hatósági határozattal* (praktikusan a Szabadalmi Hivatal határozatával) is megdönthető.

A törvény az ugyanazt a találmányt *egymástól függetlenül kidolgozó feltalálók* között a korábbi feltalálás elve helyett változatlanul a korábbi bejelentés szabálya szerint rangsorol. Ez tehát azt jelenti, hogy ha többen egymástól függetlenül alkották a találmányt, a szabadalom azt a feltalálót vagy jogutódját illeti meg, aki a találmányt korábbi *elsőbbiséggel jelentette be*.

3.2 A szabadalmas

A szabadalmas alapvetően a szabadalmi oltalom jogosultja, az a személy (vagy szervezet) aki a szabadalmi oltalmi bejelentést benyújtotta. A szabadalmi jogban főszabályként a szabadalmi oltalmi engedély benyújtására a feltaláló jogosult. A szabadalmas

tehát végeredményben az a jogalany, aki a találmányra – a törvényben meghatározott előírások alapján – oltalmi bejelentést tett, és az oltalmi eljárás eredményeként a találmányra *szabadalmi oltalmat szerzett*.

Azokban az esetekben, amikor a szabadalmi jogosultsággal nem (csak) a feltaláló rendelkezik (lásd a következő pontban a szolgálati – és az alkalmazotti találmány eseteit), a találmány feltalálója – csak e minőségében – szerepel a szabadalmi oltalmi okiratokon. A feltalálói státusz tehát nem „ruházható át” (és „nem orozható el”), a feltaláló személyes jogait nem befolyásolja, hogy a szabadalmi oltalom megszerzésére adott esetben más jogosult.

A szabadalmas – saját elképzelése szerint – a szabadalmat maga hasznosíthatja, vagy arra – hasznosítási (licencia) szerződésben – másnak hasznosítási engedélyt adhat. A szabadalmat – licenciaszerződés körében – hasznosító harmadik személy nem szabadalmas, hanem hasznosító, függetlenül attól, hogy kizárólagos használati jogot szerez-e, avagy sem.

3.3 Szolgálati, alkalmazotti találmány

A szabadalmi szabályozás abból az alapesetből indul ki, amelyben a feltaláló független magánszemély (vagy azok csoportja). A műszaki, technikai kutatás-fejlesztés azonban költséges terület, ezért nem ritka, hogy szervezeti – vállalkozási, intézményi – keretek között zajlik.

A kutatómunka, így a feltalálói tevékenység *speciális* formája, amikor a kutatás eredményére – a találmányhoz – az azt létrehozó személy (vagy személyek) *munkaviszony keretében jutnak*. A szabadalmi jogi szabályozás *különbséget tesz* a munkavállalók által alkotott találmányok között, aszerint, hogy a feltalálói tevékenységet a találmány kidolgozója *munkaköri kötelezettsége* körében (pl. alkalmazott kutató) *vagy azon kívül* (nem kutatóként alkalmazott munkavállaló) folytatta.

A *munkaviszonyból eredő kötelezettség teljesítése*ként kidolgozott, ún. *szolgálati találmányokra* vonatkozóan a *szabadalmi igény a munkáltatót* illeti meg. Ez azt jelenti, hogy a szabadalmi igény ez esetben az alkalmazotti találmány „magántulajdon” jellegű, így az afelett való rendelkezési jog a feltalálónak, aki a munkáltató mellett mást is feljogosíthat a találmány használatára

A *szolgálatinak nem minősülő, de a munkáltató tényleges tevékenységi körébe* eső, ún. *alkalmazotti találmányok* esetében a *rendelkezés joga a feltalálót* illeti meg, a munkáltatónak azonban *ex lege* (törvény erejénél fogva) *hasznosítási joga* van a találmányra. Ebben az esetben tehát a szabadalom a feltalálót illeti meg, a munkáltató azonban jogosult a találmány

hasznosítására. A munkáltató hasznosítási joga nem kizárólagos; nem terjed ki a hasznosítási engedélyt (licencia) adására. A hasznosítási jog a munkáltató megszűnése vagy szervezeti egységének kiválása esetén a jogutódra száll át; egyébként másra nem szállhat, illetve nem ruházható át. Az *alkalmazotti találmányra* nézve a *szabadalom a feltalálót* a munkáltató hasznosítási jogának terhe nélkül - illeti meg ugyanakkor abban az esetben, ha a munkáltató ehhez hozzájárul, vagy ha a munkáltató a hasznosításra vonatkozóan nem nyilatkozik.

Ha a találmány sem szolgálatinak, sem alkalmazottinak nem minősül, a vele kapcsolatos szabadalmi igényre az *általános szabályok* irányadók (a feltaláló munkaviszonyban áll ugyan az adott szervezettel, de „önálló”, a munkáltató tevékenységi körén kívül eső területen talál fel valamit). A szolgálati illetve alkalmazotti találmányokkal kapcsolatos szabályozás *hatálya* csak a munkaviszonyban, a közszolgálati és a közalkalmazotti viszonyban, valamint a fegyveres erőknél és a rendvédelmi szerveknél szolgálati viszonyban álló személyekre, továbbá a munkaviszony jellegű jogviszony keretében foglalkoztatott szövetkezeti tagokra terjed ki. Ezen a körön kívül a szabadalmi igényjogosultságra nézve az általános szabályok érvényesülnek; az érintett felek - kutatási, megbízási, társasági stb. - szerződésükben azonban a szabadalmi igényről természetesen szabadon rendelkezhetnek.

A Szt. az érintett *feltalálók javára* egyoldalú kogenciát alkalmaz: ez azt jelenti, hogy az érdeküket szolgáló szabályoktól szerződésben sem lehet a hátrányukra eltérni. Ezáltal egyértelműen semmisnek minősülnek a munka- vagy egyéb szerződések olyan rendelkezései, melyekben a munkavállaló előre lemond találmányi díj iránti igényéről. Az Szt. szabályozza a szolgálati és az alkalmazotti találmányokkal összefüggő *ismertetési és nyilatkozattételi kötelezettségeket*. Ennek körében a feltaláló köteles a szolgálati és az alkalmazotti találmányt, megalkotását követően, haladéktalanul ismertetni a munkáltatóval, akinek – három hónapon belül – nyilatkoznia kell arról, hogy a találmányt hasznosításra átveszi-e (Szt. 11. §). A szolgálati találmány esetében amennyiben a munkáltató a találmányt átveszi, köteles ésszerű időn belül szabadalmaztatni, illetve – ha a találmányt üzleti titokként, szabadalmaztatás nélkül kívánja hasznosítani – erről nyilatkozni. A *titokban tartás* azonban nem érintheti a szolgálati találmány feltalálójának találmányi díj iránti igényét, sőt, a díjazás megállapítása során figyelembe kell venni a feltalálót a szabadalmazás elmaradása folytán érő hátrányokat is.

Az alkalmazotti találmány esetében a munkáltatói hasznosítási nyilatkozat nem változtat azon az alaphelyzeten, hogy itt a szabadalmi jogosult maga a feltaláló. Az alkalmazotti találmányt tehát a feltalálónak kell szabadalmaztatnia, a munkáltató csak ahhoz van kötve – a nyilatkozata által – hogy a szabadalmaztatott találmányt hasznosítani fogja. Abban az esetben, ha a munkáltató a találmány átvételéről nem nyilatkozik, a szolgálati találmány „szabaddá

válik”, azaz a feltaláló „visszanyeri”, és maga rendelkezhet vele (szabadalmaztathatja, másnak hasznosítási engedélyt adhat), az alkalmazotti találmányra nézve pedig a munkáltató törvényes használati joga szűnik meg.

A szolgálati találmány *értékesítése esetén* a feltalálót *találmányi díj* illeti meg, ha:

- a találmányt szabadalom védi, az értékesítés megkezdésétől a végleges szabadalmi oltalom megszűnéséig;
- a találmány végleges szabadalmi oltalma a munkáltató lemondása vagy a fenntartási díj megfizetésének elmulasztása miatt szűnt meg, az értékesítés megkezdésétől addig az időpontig, amikor a szabadalom lejárat miatt szűnt volna meg;
- a találmányt titokban tartják, az értékesítés megkezdésétől a találmány nyilvánosságra jutásáig, vagy - ha ez a későbbi - a találmánynak a munkáltatóval történő ismertetésétől számított húsz év elteltéig.

A találmány *értékesítésének kell tekinteni* a találmány *hasznosítását* (a találmányt a cég maga hasznosítja), ideértve a hasznosításnak előnyös piaci helyzet teremtése vagy fenntartása érdekében történő mellőzését is, a hasznosítás *más részére történő engedélyezését* (licencia) és a szabadalmi igény vagy a szabadalom *teljes vagy részleges átruházását* (adásvétel, csere, ajándékozás vagy apportálás útján). A feltalálót a *hasznosítás, az egyes hasznosítási engedélyek és az átruházás esetén külön-külön*, megilleti a találmányi díj, abban az esetben is, ha a hasznosítás vagy átruházás ellenérték nélkül, ingyenesen történik. A találmányi díjigény alapjául szolgálhat az is, ha a hasznosítást előnyös piaci helyzet teremtése vagy fenntartása érdekében mellőzik.

Mind a szolgálati, mind az alkalmazotti találmányok esetében a feltalálót megillető *díjazás mértékének* megállapítására a törvény az ún. „licencia-analógia” módszerét rendeli alkalmazni, azaz előírja, hogy a találmányi díjnak *arányban kell állnia*

- az adott műszaki területen kialakult licenciatforgalmi szokások szerint – a feltalálónak a licenciaszerződések szerint fizetni szokásos díjjal, amennyiben a találmányt a munkáltató maga *hasznosítja*;
- illetve a hasznosításból vagy átruházásból eredő *gazdasági előnnyel*, amennyiben a munkáltató a találmányt *licenciába adja vagy átruházza*.

Szolgálati találmány esetén a díj mértékét befolyásolja a munkáltatónak a találmány megalkotásához nyújtott hozzájárulása és a feltaláló munkaviszonyból eredő kötelezettségeinek jellege, köre. Az alkalmazotti találmányok esetében a törvény

határozottabban fogalmaz, ez esetben nem a licenciaforgalomban szokásos díjjal *arányos*, hanem *azzal egyenértékű* díjat kell foizetni a feltalálónak.

Garanciális szabályként a szolgálati és alkalmazotti találmányokra vonatkozó *szerződéseket és nyilatkozatokat írásba kell foglalni*. A szolgálati és alkalmazotti találmányokkal összefüggő jogviszonyok polgári jogi természetét fejezi ki, hogy a törvény a jogvitákat – melyek leggyakrabban a díjazás mértékére vonatkoznak - általános (azaz a munkaviszony ellenére nem munkaügyi) bírósági hatáskörbe utalja. Természetesen a díjra vonatkozó viták bíróságon kívül is rendezhetők, ennek egyik hatékony lehetősége a Hivatal mellett szervezett állandó szakértői testület, mely a felek megkeresésére a vitás díjazás kérdésében – a választottbíróági eljáráshoz hasonló eljárás keretében – szakértői véleményt ad.

A Magyar Köztársaságban érvényes szabadalmat *nemzeti - , európai - ,* vagy a *PCT keretein belül indított szabadalmi bejelentéssel* lehet szerezni. A szabadalmi oltalom megszerzésének további jogi feltétele, hogy a *bejelentés és a bejelentett találmány* megfeleljen a jogszabályi előírásoknak.

A szabadalmi oltalom megszerzésének feltételeit az arra jogosult, illetékes *szabadalmi hatóságok, oltalomengedélyezési (hatósági) eljárás* keretében vizsgálják, és ennek megfelelően elutasítják az oltalom megszerzésére irányuló kérelmet, vagy engedélyezik az oltalom megszerzését. A szabadalmi oltalom alatt álló találmányokról a szabadalmi hatóságok *nyilvántartást* vezetnek.

A magyar szabadalmi hatóság a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala (SZTNH), az európai és nemzetközi szabadalmak kérdésében – adott esetben a SZTNH közreműködésével - az Európai Szabadalmi Hivatal (ESZH) jár el. A Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala a szellemi tulajdon védelmére létrehozott önálló feladat- és hatáskörrel rendelkező országos hatáskörű közigazgatási szerv, amelyet a Kormány irányít. Elnökét a miniszterelnök nevezi ki és menti fel.

3.4 A nemzeti eljárás

3.4.1 Jogforrások; az eljárás hatósági jellege

A *nemzeti szabadalomengedélyezési eljárásokra* vonatkozó szabályokat szabadalmi törvényünk, a 2002 évi XXXIX. törvénnyel módosított, a találmányok szabadalmi oltalmáról szóló, 1995. évi XXXIII. törvény tartalmazza.

A Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala a hatáskörébe tartozó szabadalmi ügyekben – a Szt.-ben meghatározott speciális eljárási szabályokban foglalt eltérésekkel - A közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (*Ket.*) rendelkezései szerint jár el.

A Szabadalmi Hivatal érdemi határozatát a Fővárosi Bíróság – kérelemre – megváltoztathatja; a bíróság által megváltoztatott döntés a Szabadalmi Hivatal döntése helyébe lép. A bíróság a Hivatal határozatát – meghatározott esetekben, például eljárási szabály sértés, illetve a hiányos kérelem elutasítása estén a hiányok pótlása – hatályon kívül helyezheti, és a Hivatal új eljárás lefolytatására utasíthatja.

A Bíróság döntése elleni fellebbezésre a perrendtartás vonatkozó szabályai szerinti jogorvoslatra van lehetőség.

3.4.2 A bejelentés

A szabadalmi *bejelentést* tehát a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalánál kell megtenni. A bejelentés *benyújtását* követően a Szabadalmi Hivatal megvizsgálja, hogy a bejelentés megfelel-e a *bejelentési nap elismeréséhez* előírt feltételnek, megfizették-e a bejelentési és kutatási *díjat*, valamint *külföldi bejelentések esetében benyújtották-e a magyar nyelvű szabadalmi leírást, kivonatot és rajzot*. A bejelentés részletes alaki szabályait – 2003-tól a nemzeti, európai, európai szabadalmi és nemzetközi szabadalmi bejelentésekre egységesen - külön miniszteri rendelet (20/2002. (XII. 12.) IM rendelet) tartalmazza; (azzal, hogy amennyiben európai szabadalmi bejelentést nyújtanak be a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalánál, annak alaki követelményeire az európai szabadalmak megadásáról szóló 1973. október 5-i *Müncheni Egyezmény* előírásai irányadók).

A *szabadalmi leírásnak* tartalmaznia kell a találmány címét, a műszaki terület pontos meghatározását, amelyre a találmány vonatkozik, a bejelentő által megismert *technika állásának* bemutatását, a találmánnyal megoldandó feladat megjelölését, és annak megoldását, esetleg ábrákat, a találmány *ipari alkalmazhatóságának* módját, és annak előnyeit. A bejelentésben megfogalmazott leírásnak a találmányt világosan és érthetően ismertetnie kell, mégpedig olyan módon, hogy azt szakember minden kiegészítés nélkül elkészíthesse, megvalósíthassa. A találmány működőképessé tételével, tágabb körben való alkalmazhatóságával kapcsolatban ugyanis a későbbiek során a bejelentés nem egészíthető ki (a szabadalmi kérelem ebben az értelemben a bejelentéshez „kötve” van), megvalósíthatatlan,

működésképtelen találmány pedig nem szabadalmazható. A szabadalmi leírás *címből, leírásból és igénypont(ok)ból* áll.

Az *igénypont* jelentősége, hogy valójában ez adja meg a szabadalmi oltalom „terjedelmét, azaz azt határozza meg, hogy azt adott találmánynak mely pontos részei – és csak azok – amelyekre a szabadalmi oltalom kiterjed (a leírás, és az esetleges rajzok csak pontosítják, magyarázzák az igénypontban meghatározott műszaki megoldást). Az igénypont - formailag, nyelvtani értelemben – egyetlen mondat, mely az összes lényeges jellemzőt – összefüggéseiben – tartalmazza. Alapvetően két részből, az ún. „tárgyi körből” és a „jellemző részből” áll. A tárgyi kört és a jellemző részt az igényponton belül az „azzal jellemezve, hogy...” vagy a „amelyre jellemző, hogy...” kifejezések kötik össze. A tárgyi kör tájékoztat arról, hogy az adott találmány milyen ismert megoldások közé, milyen fajtájú találmányok közé sorolható (termék, berendezés, eljárás vagy alkalmazás). A jellemző rész a találmány megkülönböztető ismérveit írja le („biztonsági kiegészítő szerkezet lakatokhoz... *azzal jellemezve, hogy* a betét(1) a kengyelhez (2) belülről illeszkedő vályúval (3) van kialakítva,” stb.).

A *technika állásának* megismerése alapvetően arra hivatott, hogy megállapítható legyen a találmány *újdonsága*”, *ami szabadalmazhatóságának kritériuma* (lásd a találmány jogi fogalmánál). A „technika állásához” tartoznak mindazok a megoldások, melyek a bejelentés időpontjáig már ismertté (bárki számára hozzáférhetővé) váltak. Már a találmány részletes kidolgozását érdemes a technika állásának feltérképezésével kezdeni, ezzel a módszerrel ugyanis elkerülhető a már közkinccsé vált műszaki megoldások „újra feltalálása”, továbbá a találmány kidolgozásában is segítséget nyújthatnak a megismerhető, és felhasználható kapcsolódó találmányok. A szabadalmi jog egyik jelentős előnye, hogy a szabadalmazott találmányokról a szabadalmi hatóságok nyilvántartást vezetnek (pl. a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala „Szabadalmi Tár”-ában), ahol az ilyen kutatások elvégezhetők.

A hiánytalan bejelentés esetén az elismert *bejelentési nap* a bejelentés beérkezésének napja, amiről a Hivatal értesíti a bejelentőt. A bejelentési nap jelentősége, hogy az adott találmány szabadalmi oltalmát illetően az *elsőbbség* kérdésében támadt esetleges vita esetén a szabadalom benyújtásának időpontja a bejelentés *Hivatal által elismert napja*. Ha a bejelentés hiányos, a Hivatal felhívja a bejelentőt a hiányok harminc napon belül történő pótlására. A hiányok határidőben történő pótlása esetén a *bejelentés napja* a hiánypótlás beérkezési napja lesz. Ha a hiányokat a bejelentő nem (vagy nem megfelelően) pótolja, a bejelentést visszavontnak kell tekinteni.

A szabadalmi eljárásért *díjat* kell fizetni. A *bejelentési és kutatási díjat* főszabályként a bejelentéssel egyidőben, a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalához kell befizetni. Ha a bejelentési és kutatási díjat a bejelentés napját követő két hónapon belül *nem fizetik meg, a bejelentést visszavontnak kell tekinteni* (mint láttuk, a késedelmes befizetéshez a bejelentési nap későbbi időpontban való elismerése a következménye). A Hivatal a szabadalmi bejelentés és kutatás díja alól mentesítheti a bejelentőt, ha a jogosult - kereseti, jövedelmi és vagyoni viszonyai folytán - azokat fedezni nem tudja.

Ha a bejelentés mellékletei *idegen nyelven készültek*, a magyar nyelvű szabadalmi leírást igényponttal, a kivonatot (amely a szabadalom leírásának tömör változata a részletes ismertetésre való utalásokkal) és a rajzot a bejelentés napjától számított négy hónapon belül kell benyújtani. Ennek elmaradása esetén a bejelentést visszavontnak kell tekinteni.

3.4.3 Alaki és érdemi vizsgálat

Ha a szabadalmi bejelentés - a benyújtáskor vagy hiánypótlás eredményeként - kielégíti a bejelentési nap elismeréséhez előírt feltételeket, a Hivatal hivatalos lapjában (Szabadalmi Közlöny és Védjegyértesítő) közli a bejelentés adatait. Ha a szabadalmi bejelentés megfelel a bejelentési előzetes feltételeinek, a Hivatal megvizsgálja a bejelentést abból a szempontból, hogy az kielégíti-e az előírt alaki követelményeket (un. „*alaki vizsgálat*”). Ha az alaki vizsgálat során esetlegesen elrendelt hiányokat a bejelentő nem pótolja, a szabadalmi bejelentést visszavontnak kell tekinteni.

Ezt követően a Hivatal „*újdonságkutatást*” végez, és erről újdonságkutatási jelentést készít, amit megküld a bejelentőnek, azaz tájékoztatja annak eredményéről. Az újdonságkutatás a szabadalmazhatóság tartalmi, érdemi vizsgálatának része. A találmány *újnak tekintendő*, ha nem tartozik a technika állásához (lásd erről a találmány fogalmánál). A jogosult az újdonságkutatás eredményének ismeretében dönthet arról, hogy kérelmezi-e a szabadalmi eljárás érdemi szakaszát, azaz ténylegesen oltalmaztatja az általa benyújtott elgondolást.

A szabadalmi bejelentést a Hivatal a legkorábbi elsőbbség napjától számított tizennyolc hónap elteltével a Szabadalmi Közlöny és Védjegyértesítőben *közzéteszi*. A közzététellel a bejelentés napjára visszaható hatállyal *ideiglenes szabadalmi oltalom* keletkezik, amely a szabadalom megadásával válik véglegessé. A szabadalomból eredő jogok csak a végleges oltalom alapján érvényesíthetőek.

A Hivatal a bejelentő külön kérelmére végzi el a közzétett szabadalmi bejelentés *érdemi vizsgálatát*. Az érdemi vizsgálat a *találmány szabadalmazhatóságára* irányul, azaz az eljárás ezen szakasza hivatott azokban az érdemi kérdésekben állást foglalni, hogy – az alakilag megfelelően benyújtott – bejelentés tárgya (a találmány) jogi értelemben oltalmat nyerhet, vagy annak jogi kritériumait nem elégíti ki (nem alapul feltalálói tevékenységen, nem minősül újdonságnak, iparilag nem alkalmazható). Az érdemi vizsgálatot a szabadalmi bejelentés benyújtásával egyidejűleg, de legkésőbb az újdonságkutatás elvégzéséről közölt hatósági tájékoztatás napjától számított hat hónap elteltéig lehet kérni. Ha az érdemi vizsgálatra vonatkozó kérelmet nem nyújtanak be, azt úgy kell tekinteni, hogy a bejelentő *lemondott az ideiglenes szabadalmi oltalomról*.

A szabadalmi bejelentés *érdemi vizsgálata során észlelt hiányosságok* miatt a Hivatal határozatban hívja fel a bejelentőt - a kifogás természete szerint - *hiánypótlásra*, nyilatkozattételre, illetve adott esetben a bejelentés megosztására. A szabadalmi bejelentést a Hivatal egészében vagy részben *elutasítja*, ha az a hiánypótlás, illetve a nyilatkozat ellenére sem elégíti ki a vizsgált követelményeket. Ha a bejelentő a felhívásra nem válaszol, illetve a bejelentést nem osztja meg, úgy kell tekinteni, hogy *lemondott az ideiglenes szabadalmi oltalomról*.

Az érdemi vizsgálat is *díjköteles*, ezt a díjat a kérelem benyújtásától számított két hónap elteltéig meg kell fizetni, ellenkező esetben úgy kell tekinteni, hogy a bejelentő *visszavonta* a szabadalmi bejelentést, illetve *lemondott az ideiglenes szabadalmi oltalomról*. A vizsgálati díjat - kérelemre - a Hivatal csak abban az esetben fizeti vissza, ha a bejelentő az újdonságkutatás elvégzését megelőzően visszavonja a szabadalmi bejelentést vagy lemond az ideiglenes szabadalmi oltalomról.

A szabadalmi bejelentés új tartalom bevitelével *nem változtatható meg* (az eljárás alatt nem módosítható) úgy, hogy tárgya bővebb legyen annál, amit a bejelentés napján benyújtott bejelentésben feltártak. Ezt a megszorítást figyelembe véve a bejelentő a szabadalom megadása kérdésében hozott határozat jogerőre emelkedéséig módosíthatja a szabadalmi leírást, az igénypontot és a rajzot (a módosítási kérelem azonban díjköteles). Ugyanakkor arról is van szó, hogy un. belső elsőbbség igénybevételével a bejelentő a bejelentéstől számított egy éven belül *új bejelentést* tehet. Ez esetben a saját, korábbi bejelentése nem minősül „újdonságrontónak”.

Ha a találmány és a szabadalmi bejelentés megfelel a vizsgálat körébe tartozó valamennyi követelménynek, a Hivatal a bejelentés tárgyára szabadalmat ad. A Hivatal a szabadalom megadását követően *szabadalmi okiratot* ad ki a jogosultnak. A *végleges*

szabadalmi oltalom a bejelentés napjától számított *húsz évig tart*. Ezt követően, az oltalmi idő lejártával a szabadalmazott találmány „*közkinccsé*” válik, a szabadalom jogosultjának megszűnik a jog által biztosított hasznosítási monopóliuma. Ettől kezdve az adott találmány bárki által, szabadon felhasználható.

A végleges szabadalmi oltalom tehát megszűnik, ha:

- az *oltalmi idő lejár*, az oltalmi idő lejártát követő napon;
- az évente esedékes *fenntartási díjat* a türelmi időn belül sem fizették meg, az esedékességet követő napon;
- a szabadalmas az *oltalomról lemondott*, a lemondás beérkezését követő napon, illetve a lemondó által megjelölt korábbi időpontban;
- a szabadalmat *megsemmisítették*, a bejelentés napjára visszaható hatállyal.

3.5 Nemzetközi és európai szabadalom

3.5.1 Nemzetközi bejelentés (PCT)

A külföldi jogszerzést segíti elő a Szabadalmi Együtműködési Szerződés (a továbbiakban PCT), melynek keretein belül egyetlen nyelven, egy helyen benyújtott bejelentéssel megindítható a szabadalmi (használati mintaoltalmi) eljárás akár valamennyi – a PCT-hez csatlakozott - szerződő államban. A megfelel egy-egy nemzeti (illetőleg regionális) bejelentésnek azokban a szerződő államokban, amelyeket a bejelentő a nemzetközi bejelentésben megjelölt (és amelyek egy regionális szerződés, például az Európai Szabadalmi Egyezmény tagjai). A Szabadalmi Együtműködési Szerződés keretein belül az engedélyezési eljárás két szakaszban folyik. Az eljárás első szakaszában, a *nemzetközi szakaszban* a jogszabályoknak megfelelően *nemzetközi kutatási jelentés* és külön kérelemre *nemzetközi elővizsgálati jelentés* készül, valamint sor kerül a bejelentés közzétételére.

A nemzetközi szabadalmi *bejelentés benyújtható* a nemzeti (pl. a magyar) szabadalmi hatóságnál. A Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala *átvevő hivatalként* jár el a PCT keretein belül benyújtott bejelentések esetében, amelyek bejelentője magyar állampolgár, illetve amelyek bejelentőjének lakóhelye vagy székhelye belföldön van. A bejelentés benyújtható a WIPO Nemzetközi Irodájánál Genfben, illetve az ESZH-nál Münchenben is. A bejelentést a PCT-ben előírt alaki követelményeknek megfelelően és a PCT-ben előírt módon, az illetékes - a bejelentő által választott - kutatási szervnél elfogadott nyelvek egyikén kell benyújtani. A

nemzetközi bejelentéssel kapcsolatban a PCT-ben meghatározott díjakat kell fizetni a Szerződésben meghatározott határidőn belül és az ott meghatározott módon.

A nemzetközi szabadalmi eljárás első, *nemzetközi szakaszában* a nemzetközi kutatási szerv elvégzi a kutatást, melynek eredményét a bejelentőnek megküldi. A nemzetközi elővizsgálati szerv külön kérelemre a PCT-ben meghatározott díj határidőn belül és a jogszabályban meghatározott módon való megfizetése mellett nemzetközi elővizsgálati jelentést készít, ami lényegében egy előzetes állásfoglalás a találmány szabadalmazhatóságának kérdésében a nemzetközi kutatási jelentésben szereplő adatok figyelembevételével. A nemzetközi szakaszban sor kerül továbbá a bejelentés nemzetközi közzétételére. A nemzetközi szakasról részletesebb információ a WIPO honlapján található. A kutatási jelentés és esetenként az elővizsgálati jelentés kézhezvételét követően - a nemzeti szakasz megindítását megelőzően - a bejelentő nem bővítő értelemben módosíthatja a bejelentést.

A tényleges engedélyezési eljárás a nemzeti hivatalok előtti *nemzeti szakaszban* folyik. A *nemzeti szakaszban* a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala *megjelölt hivatalként* jár el azoknak a nemzetközi szabadalmi bejelentéseknek az ügyében, amelyekben a Magyar Köztársaságot a Szerződés értelmében megjelölték, kivéve, ha a nemzetközi bejelentés a Magyar Köztársaságra is kiterjedő hatályú európai szabadalom megadására irányult, és kiválasztott hivatalként azokban az ügyekben, amelyekben a bejelentő a Magyar Köztársaságot kiválasztotta olyan Szerződő Államként, ahol az elővizsgálat eredményeit fel kívánja használni.

A Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala *megjelölt* vagy *kiválasztott hivatalként* a magyar jogi szabályozásba beillesztett anyagi és részletes végrehajtási jogszabályokban (lásd erről korábban, a nemzeti szabadalmi bejelentések kapcsán) meghatározottak szerint jár el a nemzetközi szabadalmi bejelentések engedélyezése során.

3.5.2 Az európai szabadalmi bejelentés (ESZE)

Európai szabadalmi bejelentést az ESZH-nál (Münchenben, Hágában vagy Berlinben), valamint - ha az érintett ország nemzeti joga ezt lehetővé teszi - a szerződő államok nemzeti iparjogvédelmi hatóságainál (Magyarországon a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalánál) lehet tenni. A nemzeti hatóságok ez esetben továbbítják a bejelentést az ESZH-hoz. Az európai szabadalmi bejelentés, amelynek bejelentési napját az Európai Szabadalmi Hivatal elismerte, a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalához ugyanezzel a bejelentési nappal

benyújtott szabadalmi bejelentéssel azonos hatályú, az európai szabadalmi bejelentésre igényelt elsőbbség megtartása mellett.

A bejelentésben - egyebek mellett - *meg kell jelölni* azt, hogy a bejelentő az *ESZE mely szerződő államaiban igényel szabadalmi oltalmat* a találmányára. Az ESZH jelenlegi eljárási és díjszabási rendje szerint - a bejelentő eltérő nyilatkozata híján - általában valamennyi szerződő államot megjelöltnek tekintik. Az európai szabadalmi bejelentést az elsőbbség napjától számított tizennyolc hónap elteltével az ESZH (hivatalos lapjában) *közzéteszi*. Eddig az időpontig az ESZH elvégzi a *bejelentés alaki vizsgálatát*, azaz megállapítják, hogy a bejelentés az ESZE-ben megszabott formai szabályoknak megfelel-e.

Az érdemi vizsgálatot, a bejelentő külön kérelmére kezdi meg. A bejelentő e kérelem benyújtásáról az un. „*kutatási jelentés*” ismeretében dönthet, amely arra szolgál, hogy kiderüljön: a találmány újdonságnak számít-e (azaz szabadalmaztatható) a megjelölt államok mindegyikében. Az ESZH az érdemi vizsgálat keretében bírálja el a szabadalmi bejelentést a szabadalmazhatóság feltételei szempontjából. Ha a vizsgálat kedvező eredménnyel zárul, az ESZH a bejelentésben megjelölt *valamennyi ország területére kiterjedő –elvi – hatályú, európai szabadalmat ad* a bejelentés tárgyára.

Az európai szabadalom mindazonáltal a megjelölt országokban is csak akkor válik hatályossá, ha azzal kapcsolatban *meghatározott időn belül teljesítik az ennek feltételéül a nemzeti szabadalmi jogszabályokban* előírt cselekményeket. Ezek közül a legfontosabb - az ezt megkövetelő országokban - az európai szabadalom szövegének a *megjelölt ország hivatalos nyelvére való lefordítása* és a fordításnak az előírt határidőn belül történő *hozzáférhetővé tétele*. E cselekmények elmulasztását úgy kell tekinteni, hogy az európai szabadalom oltalma a megjelölt államban keletkezésétől fogva *hatálytalan*. Az ESZH előtt folyó eljárás során keletkező ideiglenes oltalom tehát az igénypontok magyar nyelvű fordítása benyújtásának a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala hivatalos lapjában való meghirdetését követően hatályos a Magyar Köztársaságban.

Egyebekben az egyes országokban az említett cselekmények teljesítése folytán az *európai szabadalmak* további sorsa a *nemzeti hivatalok által megadott szabadalmakéval lényegében azonos*, hiszen - főszabályként - az *európai szabadalom azonos hatályú a nemzeti úton megadott szabadalommal*. A fenntartására, megszűnésére, megsemmisítésére irányuló eljárásra vagy bitorlására és annak jogkövetkezményeire ugyanazok a szabályok irányadók, mint a nemzeti úton megadott szabadalmak esetében (ez a jelentősége a megadott, de – feltételek teljesítése hiányában – nem hatályosuló európai szabadalomnak; az adott nemzetállamban a szabadalom jogosultja nem léphet fel például a bitorlókkal szemben).

Az európai szabadalommal szemben a megadás meghirdetésétől számított kilenc hónapon belül bárki „*felszólalhat*” (azaz az oltalom megadása ellen tiltakozhat) az ESZH-nál. A felszólalás eredményeként - ha az megalapozott - az ESZH *megvonhatja* vagy *korlátozhatja* az európai szabadalmat (a megalapozatlan felszólalást az ESZH elutasítja, ez esetben az európai szabadalom korlátozás nélkül fennmarad). Az ESZH-nak a felszólalási eljárásban hozott határozata valamennyi megjelölt tagállamra egyformán érvényes (hacsak az európai szabadalmat nem úgy adták meg, hogy igénypontjai országoként különbözőek). A felszólalási eljárás tehát eljárási lehetőséget kínál az európai szabadalom központosított "megtámadására", amelynek eredményeként valamennyi megjelölt tagállamra kiterjedő hatállyal el lehet érni az európai szabadalom megvonását vagy korlátozását.

Az ESZH egyes eljáró szervezeti egységeinek határozataival szemben *fellebbezésnek* van helye a független jogorvoslati fórumként működő *fellebbezési tanácsokhoz*. Elvi jelentőségű jogértelmezési kérdésekben a *Bővített Fellebbezési Tanács* hoz határozatot, illetve ad véleményt.

3.6 A szabadalmi oltalom hasznosítása

3.6.1 A hasznosítási szerződés – licencia

A szabadalmi törvényünk nem csupán a szabadalmi oltalom "statikus" oldaláról szól, hanem rendelkezik a szabadalmi jog "dinamikus" vonatkozásairól is, konkrétan a szabadalom szerződéses hasznosításáról, a szabadalom használatának átengedéséről (hasznosítási vagy más néven licencia szerződés).

A szabadalmi *licenciaszerződés* - a szabadalom *átruházása* mellett - a technológia transzferjének egyik alapvető jogi mozgásformája. A szabadalmi licenciára (hasznosítási szerződésre) vonatkozó jogszabályi rendelkezések diszpozitívak, azaz azoktól a felek egyező akarattal eltérhetnek, kivéve, ha az adott kérdésben az eltérést a jogszabály kifejezetten tiltja.

A szabadalmi törvény a licenciaszerződésekre vonatkozó speciális szabályokat rögzíti, így a Szt.-ben nem szabályozott kérdésekben a Polgári Törvénykönyv – szerződésekre vonatkozó általános - rendelkezései az irányadók.

3.6.2 A szabadalmi licencszerződés tartalma

A hasznosítási szerződés tartalma alatt a felek – a szabadalmas és a hasznosító - *jogait és kötelezettségeit* értjük. *A hasznosítási szerződés* (szabadalmi licencszerződés) törvényi fogalma szerint „a hasznosítási szerződés alapján a szabadalmas engedélyt ad a találmány hasznosítására, a hasznosító pedig köteles ennek fejében díjat fizetni.” (Szt. 27. § (1) bekezdés).

A szerződés kötelező tartalmára nézve a Szt. nem tartalmaz kifejezett előírásokat, sem kötelező alakíságot (pl. írásbeli alak stb.) nem ír elő, így szerződésnek – praktikusán – a szerződés szükséges elemeit kell tartalmaznia (értelemszerűen a felek és a szabadalom megjelölését, és az általuk lényegesnek tartott további tartalmi elemeket, a keltezést, és – írásbeli szerződés esetén – a felek aláírását). A szerződés fogalmából következően a *szabadalmas fő kötelezettsége* a találmány *hasznosításának átengedése*.

A *szabadalmas* a hasznosítási szerződés egész tartama alatt *szavatol* azért, hogy harmadik személynek nincs a szabadalomra vonatkozó olyan joga, amely a hasznosítást akadályozza vagy korlátozza (*jogszavatosság*). Erre a szavatosságra az eladónak a tulajdonjog átruházásáért való szavatosságára irányadó szabályokat kell alkalmazni azzal az eltéréssel, hogy a hasznosító s Ptk.-ban foglalt szankciós elállás gyakorlása helyett a szerződést azonnali hatállyal felmondhatja. A szabadalmas *szavatol azért is*, hogy a találmány műszakilag megvalósítható (*kellékszavatosság*). Erre a szavatosságra a hibás teljesítés jogkövetkezményeire irányadó szabályokat kell alkalmazni (lásd erről szintén a „hibás teljesítés” -nél), az előbb említett eltéréssel, azaz a hasznosító a szavatossági igényérvényesítés során, a végső sorban elállás helyett a szerződést azonnali hatállyal felmondhatja. Hangsúlyozni kell, hogy a szabadalmas – a kellékszavatosság körében - csak a találmány műszaki megvalósíthatóságáért szavatol, a licenciavevőnél folyó hasznosítás gazdaságosságáért, nyereségességéért azonban nem.

A *szabadalmas köteles* a hasznosítót a szabadalomra vonatkozó esetleges *jogokról és fontos körülményekről tájékoztatni*, a találmány megvalósításával kapcsolatos gazdasági, műszaki és szervezési ismereteket és tapasztalatokat (know-how) azonban csak akkor köteles átadni, ha ebben kifejezetten megállapodtak. A szabadalom – a jogi oltalom - *fenntartása* (lásd a szabadalmi eljárásnál) is a szabadalmas kötelezettsége, annak elmulasztása a szabadalmas általi szerződésszegés.

A *hasznosító fő kötelezettsége* a hasznosítási (licenc-)díj megfizetése. A hasznosító által nyújtott ellenszolgáltatás természetesen nemcsak pénzbeli lehet, hanem más formákat is ölthet

(így pl. a licencia alapján gyártott termékek egy részének átadásával természetbeni ellenszolgáltatásként is megjelenhet; továbbá nem kizárt az ún. keresztliscencia sem, amikor a hasznosítási engedély fejében a licenciavevő saját szabadalmának hasznosítására ad engedélyt a másik félnek). Meg kell jegyezni továbbá, hogy bár rendszerint a szabadalmas a licenciadó, nem kizárt az sem, hogy a licenciavevő adjon hasznosítási engedélyt (ún. alliscenciát), ha erre a szerződésben kifejezett felhatalmazást kapott. A *hasznosító* az engedélyt harmadik személyre tehát *csak akkor ruházhatja át*, illetve csak akkor adhat harmadik személynek *további engedélyt* a találmány hasznosítására, ha ezt a szabadalmas *kifejezetten megengedte*.

A Szt. a kizárólagos hasznosítási engedélynek két fajtáját, fokozatát ismeri. Egyrészt az ún. egyedüli licencia, amelynek alapján a szabadalmas arra vállal kötelezettséget, hogy a licenciavevőn kívül másnak nem ad hasznosítási engedélyt, viszont a maga számára megőrzi a hasznosítás jogát. Másrészt a szó szorosabb értelmében vett kizárólagos licencia, amikor a szabadalmas nemcsak arról mond le, hogy további hasznosítási engedélyeket adjon, hanem arról is, hogy a találmányt maga hasznosítsa.

A hasznosítási szerződés ezek szerint *kiterjed* minden időbeli és területi korlátozás nélkül minden igénypontra, a hasznosítás minden módjára és mértékére. A licencia szerződés *csak kifejezett kikötés esetén ad kizárólagos jogot*. Kizárólagos hasznosítási engedély esetén a jogszerző hasznosítón kívül a *szabadalmas is hasznosíthatja* a találmányt, kivéve, ha azt a szerződésben kifejezetten kizárták. E rendelkezés - akárcsak a hasznosítási szerződések szabályozása általában - diszpozitív, a felek eltérő megállapodása hiányában érvényesül csupán. Ennek értelmében a szabadalmas - a licencdíj arányos csökkentése mellett - megszüntetheti a hasznosítási engedély kizárólagosságát, ha a hasznosító az adott helyzetben általában elvárható időn belül nem kezdi meg a hasznosítást.

A hasznosítási szerződés a jövőre nézve megszűnik:

- a szerződésben megállapított idő elteltével vagy
- a szerződésben meghatározott körülmények bekövetkeztével, valamint
- a szabadalmi oltalom megszűnésével.

3.6.3 Kényszerengedély

A szabadalmi kényszerengedély a szabadalmi kizárólagos jog visszaélésszerű gyakorlásának megakadályozására szolgál. Két típusát nevesíti a Szt.:

- a hasznosítás elmulasztása miatt, illetve
- a szabadalmak függősége miatt adható kényszerengedélyt.

Az egyes kényszerengedély-típusokra irányadó speciális rendelkezések mellett a törvényjavaslat a rájuk vonatkozó közös szabályokat is megállapítja. A szabadalmi kényszerengedély rendelkezései megfelelnek az amerikai-magyar szellemi tulajdoni megállapodás, valamint a TRIPS Egyezmény követelményeinek is. (Mivel a Müncheneri Egyezmény e kérdésre nem vonatkozik, s a közösségi szabadalomról szóló Luxemburgi Egyezmény is csupán bizonyos alapvető elveket fogalmaz meg - utalva a további jogharmonizáció szükségességére - a szabadalmi kényszerengedélyt illetően, egyelőre az Unió irányában nem áll fenn közvetlen jogharmonizációs kötelezettségünk.)

Ha a szabadalmas a szabadalmi bejelentés napjától számított négy év, illetve - ha ez a hosszabb - a szabadalom megadásától számított három év alatt a találmányt az ország területén a belföldi kereslet kielégítése érdekében *nem hasznosította*, erre komoly *előkészületet sem tett*, és másnak sem adott licenciát, a hasznosítási engedélyt kérelmező számára *kényszerengedélyt kell adni*, kivéve, ha a szabadalmas mulasztását igazolja.

Ha a szabadalmazott találmány *másik szabadalom* (un. „*gátló szabadalom*”) megsértése nélkül nem hasznosítható, a függő szabadalom jogosultjának - kérelmére - a gátló szabadalom hasznosítására a *szükséges terjedelemben kényszerengedélyt kell adni*, feltéve, hogy a gátló szabadalom szerinti találmányhoz viszonyítva a függő szabadalom szerinti találmány számottevő gazdasági jelentőségű műszaki előrelépést jelent. A *gátló szabadalom jogosultja* – ez esetben - a kényszerengedélyre vonatkozó közös szabályok szerint *igényt tarthat arra*, hogy méltányos feltételekkel engedélyt adjanak számára a függő szabadalom szerinti találmány hasznosítására.

A kényszerengedélyekre vonatkozóan bizonyos körben a törvény – a mindkét kényszerengedély fajtára egyaránt irányadó - *közös szabályokat* állapít meg. Aki kényszerengedélyt kér, igazolnia kell, hogy a kényszerengedély adásának feltétele fennáll, továbbá hogy

- a szabadalmas megfelelő feltételek mellett, ésszerű időn belül sem volt hajlandó önként engedélyt adni a találmány hasznosítására, továbbá, hogy
- a találmányt kellő terjedelemben hasznosítani tudja.

Kényszerengedély csak *a túlnyomórészt a belföldi kereslet kielégítéséhez szükséges hasznosításra* adható.

A kényszerengedély *nem ad kizárólagos jogot a hasznosításra*. A kényszerengedély terjedelmét és időtartamát - a kényszerengedéllyel lehetővé tett hasznosítás céljának eléréséhez szükséges mértékben - a bíróság állapítja meg. A kényszerengedélyért továbbá a szabadalmasnak *megfelelő díj jár*. A díjat megegyezés hiányában a bíróság állapítja meg. A

díjnak ki kell fejeznie a kényszerengedély gazdasági értékét, így különösen arányban kell állnia azzal a díjjal, amelyet a kényszerengedélyesnek - a találmány tárgya szerinti műszaki területen kialakult licencforgalmi viszonyokra figyelemmel - a szabadalmassal kötött hasznosítási szerződés alapján fizetnie kellett volna.

A kényszerengedélyest a szabadalmi oltalom fenntartása és az oltalomból eredő jogok érvényesítése tekintetében a *szabadalmassal egyenlő jogok illetik meg*. A kényszerengedélyes megszűnése vagy szervezeti egységének kiválása esetén a kényszerengedély a *jogutódra száll át*. A *gátló szabadalomra* adott kényszerengedély *csak a függő szabadalommal együtt ruházható át*. A kényszerengedély egyébként másra nem szállhat, illetve nem ruházható át. A *kényszerengedélyes hasznosítási engedélyt nem adhat*.

A kényszerengedélyes *bármikor lemondhat* a kényszerengedélyről. Ha a kényszerengedélyes az engedély jogerős megadásától számított egy éven belül a találmány hasznosítását nem kezdi meg, a szabadalmas a kényszerengedély módosítását vagy visszavonását kérheti. A szabadalmas a kényszerengedély módosítását vagy visszavonását akkor is kérheti, ha az engedélyezés alapjául szolgáló körülmények megszűntek és várhatóan nem következnek be újból. A módosításról vagy a visszavonásról úgy kell rendelkezni, hogy az a kényszerengedélyes jogos érdekeit ne sértse.

3.7 A szabadalombitorlás

3.7.1 A szabadalombitorlás fogalma

A hatályos szabadalmi jogunk a szabadalom *bitorlás két formáját* ismeri:

a) A *találmánybitorlás* lényegében a *találmányi gondolat "eltulajdonítása"*, az erre vonatkozó személyhez fűződő és vagyoni jogok jogtalan elsajátítása. A *szabadalombitorlás* pedig a szabadalmi oltalomból folyó *kizárólagos hasznosítási jog megsértése*. Lényegében arról van szó, hogy amennyiben a *szabadalmi bejelentésnek* vagy a *szabadalomnak a tárgyát jogosulatlanul* másnak a találmányából *vették át*, a sértett vagy jogutódja követelheti annak megállapítását, hogy a szabadalom egészben vagy részben őt illeti meg, valamint kártérítést követelhet a polgári jogi felelősség szabályai szerint. (Szt. 34. §)

b) *Szabadalombitorlást* az követ el tehát, aki a *szabadalmi oltalom alatt álló találmányt jogosulatlanul hasznosítja*.

3.7.2 A szabadalombitorlás elleni fellépés

Szabadalombitorlás miatt elsősorban a végleges szabadalommal rendelkező *szabadalmas*, de adott esetben a *bejelentő* is felléphet, akinek a találmánya még csak ideiglenes oltalomban részesül. Az ideiglenes szabadalom bitorlása esetén az eljárást fel kell függeszteni mindaddig, amíg a szabadalom megadásáról jogerősen nem döntöttek.

Szabadalombitorlás esetén a *licenciaszerződés alapján hasznosító felhívhatja a szabadalmast*, hogy a jogsértés abbahagyása iránt tegye meg a szükséges intézkedéseket. Ha a szabadalmas a felhívástól számított harminc napon belül nem intézkedik, a szabadalmi lajstromba bejegyzett *hasznosító saját maga, a hasznosító jogán* (azaz nem a mulasztó vagy késlekedő szabadalmas nevében) felléphet a szabadalombitorlás miatt.

A szabadalmas a bitorlóval szemben - az eset körülményeitől függően – az alábbiak szerint léphet fel:

- követelheti, hogy a bíróság *állapítsa meg*, hogy szabadalombitorlás történt;
- követelheti a szabadalombitorlás *abbahagyását* és a bitorló *eltiltását a további* bitorló magatartástól;
- követelheti, hogy a bitorló *nyilatkozattal vagy más megfelelő módon adjon elégtételt*, és hogy szükség esetén a bitorló részéről vagy költségén az elégtételnek megfelelő *nyilvánosságot* biztosítsanak;
- követelheti, hogy a bitorló *szolgáltasson adatot* a szabadalombitorlással érintett termékek előállításában és forgalmazásában *részt vevőkről*, valamint az ilyen termékek *terjesztésére kialakított üzleti kapcsolatokról*;
- követelheti a szabadalombitorlással *elért gazdagodás visszatérítését*;
- követelheti a szabadalombitorlásra *használt eszközök* és a szabadalombitorlással *érintett termékek lefoglalását*.

Az eset körülményeitől függően a szabadalmas kérésére a bíróság azt is elrendelheti, hogy a lefoglalt eszközöket és termékeket fosszák meg jogsértő mivoltuktól, vagy - ha az nem lehetséges - semmisítsék meg;

- a *megsemmisítés helyett* elrendelheti a lefoglalt eszközöknek és termékeknek a bírósági végrehajtás szabályai szerint történő- árverezés útján való - *értékesítését* is, (ebben az esetben a befolyó összeg sorsa felől ítéletben határoz)

- a szabadalmas – végül - a *polgári jogi - szerződésen kívül okozott kár - felelősség* szabályai szerint *kártérítést* is követelhet.

3.7.3 A „nemleges megállapítás”

A jogbiztonságot szolgálja az ún. „nemleges megállapítás” lehetősége. E jogintézmény ugyanis lehetőséget nyújt határesetekben a gazdálkodó szervezetek számára arra, hogy tisztázzák a hasznosítani kívánt termék vagy eljárás szabadalmi jogi státuszát.

A nemleges megállapítás lényege, hogy aki attól tart, hogy ellene szabadalombitorlás miatt eljárást indítanak, *a bitorlás megállapítására irányuló eljárás megindításáig* kérheti annak megállapítását, hogy az általa hasznosított vagy hasznosítani kívánt termék vagy eljárás nem ütközik valamely, általa megjelölt szabadalomba.

A nemleges megállapítást kimondó jogerős határozat kizárja, hogy a megjelölt szabadalom alapján ugyanarra a termékre vagy eljárásra vonatkozóan később szabadalombitorlás miatt eljárást indítsanak. A nemleges megállapítás tehát „megelőző” védekezési lehetőség, annak a kiküszöbölésére szolgál, hogy a nehezen elbírálható esetekben a jóhiszemű – bitorlási célzat nélküli – felhasználást is sújtsa a szabadalombitorlás súlyos következményeinek kockázata.

4 Egyéb műszaki alkotások jogvédelme

4.1 Használati minta

4.1.1 A jogvédelem tartalma, feltételei

A használati mintaoltalom jogi formájának bevezetése elsősorban azt szolgálja, hogy a szakembertől elvárható *rutintevékenység szintjét meghaladó, de a találmány színvonalát el nem érő* műszaki megoldások is jogi védelmet nyerhessenek. A *használati mintaoltalom* azokat a kialakítási, szerkezeti, elrendezési megoldásokat részesíti kizárólagos gyártási és kereskedelmi jogot biztosító védelemben, amelyek ipari alkalmazhatóságuk és újdonságuk mellett feltalálói lépésen alapulnak. A feltalálói lépés követelménye szoros összefüggésben áll a használati mintaoltalom gyakorlatiasságával: szemben a szabadalommal, amely a műszaki megoldás elvont gondolati formáját részesíti jogi védelemben, a használati mintaoltalom kézzelfoghatóbb, a kiviteli alak szintjén leírható megoldásokra vonatkozik.

A használati minta – lévén a találmányok műszaki színvonalát el nem érő műszaki alkotások jogvédelmét szolgálja – rendszertanilag alapvetően a szabadalmi joghoz kötődik. Ennek keretében valamely tárgy kialakítására, szerkezetére vagy részeinek elrendezésére vonatkozó megoldásra un. *használati mintaoltalom* szerezhető. A használati mintaoltalom szabályozása szempontjából lényeges továbbá, hogy a megszerzéséhez szükséges eljárás - a szabadalmak engedélyezését megelőző alapos és bonyolult eljáráshoz képest - egyszerű és gyors legyen. A használati mintaoltalmat az különbözteti meg továbbá a *formatervezési mintaoltalomtól*, hogy a használati minta technikai, funkcionális jellemzőket, míg a formatervezési minta esztétikai vonásokat véd. A használati mintákra vonatkozó egységes, speciális jogszabály az 1991. évi XXXVIII. törvény.

Használati mintaoltalomban (a továbbiakban: mintaoltalom) részesülhet minden olyan tárgy kialakítására, szerkezetére vagy részeinek elrendezésére vonatkozó megoldás (a továbbiakban: minta), amennyiben:

- ha új,
- feltalálói lépésen alapul és
- iparilag alkalmazható.

Nem lehet használati mintaoltalom tárgya tehát a termék esztétikai kialakítása (erre esetleg a formatervezési mintaoltalom szolgálhat), állat- és növényfajta (ezek külön jogszabály szerint részesülnek fajtaoltalomban)

A minta új, ha nem tartozik a technika állásához. A „technika állásának” a fogalmával és vizsgálatával a szabadalmi jogban már találkozhattunk, lényegében ugyanaz az irányadó a használati minták esetében is (lásd korábban, a szabadalmi oltalomnál). Az újdonság kérdésében azonban használati mintával szemben a szabályozás enyhébb követelményeket támaszt. Igazodva a legtöbb állam használati mintaoltalmi jogszabályában alkalmazott és döntően a belső ipar érdekeit szolgáló megoldáshoz, az *ún. relatív világviszonylatban vett újdonságot* követeli meg az oltalmazhatósághoz. Míg a szabadalmi jogban az újdonságrontás formája közömbös, s bármely technikailag lehetséges formában bekövetkezhet, addig a használati minta esetében *csupán az tartozik a technika állásához*, ami írásbeli közlés vagy belföldi gyakorlatbavétel révén vált bárki számára hozzáférhetővé.

Írásosnak tekintendő a mintát olyan adathordozón - bármilyen műszaki vagy vegyi úton - rögzítő közlés (pl. a mintáról készült rajz vagy fénykép), amelynek közvetlen megtekintése alapján a minta megvalósítható. *Gyakorlatbavétel* alatt alapvetően a megvalósított minta *használatát, forgalombahozatalát, bemutatását, kiállítását kell érteni.* A technika állásának meghatározásakor az ismertté válás lehetőségének és nem magának a tényleges ismertté válásnak van jelentősége: közömbös az, hogy az újdonságrontó anyagot ténylegesen megtekintették-e, vagyis nem játszik szerepet az a tény, hogy a mintát valójában nem ismerték meg, ha bárki megismerhette.

Feltalálói lépésen alapul a minta, ha a technika állásához képest a mesterségben járatos személy számára nem nyilvánvaló. Míg a találmány szabadalmazhatóságához az egyes nemzeti szabadalmi jogok általában feltalálói tevékenységet kívánnak meg, addig az oltalmazható használati minta fontos, minőségi ismerve a kevésbé magas szinten megkövetelt alkotói teljesítmény („*feltalálói lépés*”). A törvény a joggyakorlat biztonsága érdekében nem a technika állásához viszonyított nyilvánvalóságon belül kíván fokozatokat felállítani, hanem a jog által "elképzelt" személy mércéjét határozza meg a szabadalmi jogban alkalmazottól eltérően: a szabadalmi jog "szakembere" helyett a "mesterségben járatos személy" szempontjából kell megítélni a minta nyilvánvalóságát. A *mesterségben járatos személy* tudása nemcsak színvonalában, hanem minőségében is különbözik a szakemberétől: a gyakorlati felkészültségnek nagyobb szerep jut benne az elméletinél.

Az *ipari alkalmazhatóság* fogalmával is találkozhattunk már a találmányok szabadalmi oltalmazhatóságánál. Az Ez a törvényi követelmény utal egyrészt arra, hogy a megoldásnak -

a találmánynak, illetve a mintának - azonos eredménnyel *ismételten megvalósíthatónak*, a reprodukálásra, az *ipari felhasználásra* alkalmasnak kell lennie. Ezen az alapon nem részesülhetnek oltalomban - egyebek mellett - a természeti törvényekkel ellentétben álló megoldások (mint pl. az örökmozgók). Másrészt kifejezi azt, hogy a szóban forgó megoldásnak a termelés - *az ipar és a mezőgazdaság - területére kell esnie*. Összhangban a nemzetközi gyakorlattal - pl. a Párizsi Unió Egyezményével és az egyes nemzeti jogokban elterjedt meghatározással - az ipari alkalmazhatóság szempontjából az *ipari jelleget a lehető legtágabban kell érteni*.

Az ipari alkalmazhatóság *a minta ismerve*, tehát a megoldott feladatnak *nem kell feltétlenül az ipar területére esnie* (így használati mintaoltalomban részesülhetnek pl. orvosi műszerek, sporteszközök vagy játékok is. A használati mintaoltalomra vonatkozó jog is „abszolút jog”, azaz a bejelentő a mintára mindenképpen mintaoltalmat kap, ha a minta az oltalmazhatóság kritériumainak megfelel, és a mintaoltalomból *nincs kifejezetten kizárva*, továbbá az oltalmi *bejelentést* – a jogszabály követelményei szerint - benyújtják. A mintaoltalom köréből *ki van zárva* az olyan minta, melynek *hasznosítása jogszabályba vagy a közérkölcsebe ütközne* (kivéve, ha a jogszabály a terméknek csak a forgalmát korlátozza).

A minta *feltalálója* az, aki a *mintát megalkotta*. Ha *többen közösen* alkották a mintát, a mintaoltalom a feltalálókat, illetve jogutódjaikat közösen illeti meg. Ha többen egymástól függetlenül alkották a mintát, a mintaoltalom azt a feltalálót vagy jogutódját illeti meg, aki a mintát korábbi elsőbbséggel jelentette be a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalához. A használati minta feltalálójának *személyhez fűződő jogaira*, a *mintaoltalmi igényre*, a *szolgálati mintára és feltalálójának díjazására* a szabadalmi jog rendelkezéseinek megfelelő alkalmazását rendeli el. Ezáltal a felsorolt területeken a szabadalmi jogban kialakulttal analóg helyzetet teremt a használati minták esetében is, a kétféle oltalom szabályozásának összhangját teremti meg, és a szabadalmi jogban kialakult gyakorlatot is alkalmazhatóvá teszi a használati mintákkal kapcsolatban.

4.1.2 A mintaoltalom megszerzése

A használati mintára is a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalánál tett használati *mintaoltalmi bejelentéssel* szerzhető oltalom. A törvény eltérő követelményeket állít a belföldi illetve külföldi személyek mintaoltalmi bejelentésére. Külföldi bejelentőknek belföldi lakóhellyel rendelkező képviselőt (pl. szabadalmi ügyvivőt, vagy ügyvédet) kell megbízniuk

képviselőjükkel, ami a belföldi bejelentők esetében nem kötelező (szükség esetén a bejelentés elkészítésében belföldi bejelentő is igénybe vehet szabadalmi ügyvivői segítséget)

A mintaoltalmi bejelentést követően a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala hivatalos lapjában (Szabadalmi Közlöny és Védjegyértesítő) közli a mintaoltalmi bejelentés adatait: a bejelentő és az esetleges képviselő nevét és címét, a bejelentés ügyszámát, a minta címét, a bejelentés napját, illetőleg az ettől eltérő elsőbbség napját, a korábbi bejelentés országát és számát. A mintaoltalmi bejelentés – a szabadalmi – és védjegybejelentésekhez hasonlóan - díjköteles. A mintaoltalmi bejelentés *alaki* és *érdemi* vizsgálata során észlelt hiányok miatt a Hivatal határozatban hívja fel a bejelentőt a hiányok pótlására, a bejelentés megosztására vagy nyilatkozattételre; a hiánypótlás, illetőleg a nyilatkozat alapján folytatja az eljárást. Ha a bejelentő a hiánypótlási vagy a nyilatkozattételi felhívásra a kitűzött határidőn belül nem válaszol, a bejelentést visszavontnak kell tekinteni.

A mintaoltalmi bejelentés új tartalom bevitelével az oltalmi eljárás alatt (azaz a bejelentés benyújtását követően) *nem változtatható meg úgy*, hogy tárgya bővebb legyen annál, amit a bejelentés napján benyújtott bejelentésben feltártak. Ezt a megszorítást figyelembe véve a bejelentő a mintaoltalom megadása kérdésében hozott határozat jogerőre emelkedéséig módosíthatja a leírást, az igénypontot és a rajzot. A bejelentő a bejelentés napjától számított tizenkét hónapon belül *belső elsőbbség* igénybevételével új bejelentést tehet. A mintaoltalmi ügyekben az elmulasztott határnaptól, illetve az elmulasztott határidő utolsó napjától számított tizenöt napon belül - ha a törvény máshogy nem rendelkezik - *igazolási kérelmet* lehet előterjeszteni.

Ha a mulasztás az ügyfélnek később jutott tudomására, vagy az akadály később szűnt meg, a határidő a tudomásra jutástól vagy az akadály elhárulásától számít. Az elmulasztott határnaptól, illetve az elmulasztott határidő utolsó napjától számított hat hónapon túl igazolási kérelmet nem lehet előterjeszteni. Egy mintaoltalmi bejelentésben csak egy minta oltalmát lehet igényelni. Aki egy bejelentésben több mintára igényelt oltalmat, annak *meg kell osztania* a bejelentését. Ha a bejelentés és a minta a vizsgálat alapján a törvényben rögzített feltételeknek megfelel, a Hivatal használati mintaoltalmat ad. . A mintaoltalomról a Hivatal okiratot ad ki, amelyhez a leírást és a rajzot is hozzáfűzi, és a megadó határozattal együtt a jogosultnak megküldi. A mintaoltalmi bejelentést a mintaoltalom megadásának meghirdetését követően bárki megtekintheti, és azokról díj ellenében másolatot kaphat. A mintaoltalmi bejelentést a mintaoltalom megadásának meghirdetését követően bárki megtekintheti, és azokról díj ellenében másolatot kaphat.

4.1.3 Megszűnés

A mintaoltalom időtartama a bejelentés napjától számított tíz év, melynek tartamára évenként *fenntartási díjat* kell fizetni. A fenntartási díj az első évre a bejelentés napján, a további évekre szóló fenntartási díjak pedig a bejelentés napjának évfordulóin előre esedékesek. A fenntartási díjat az esedékességétől számított hat hónapos *türelmi idő* alatt még meg lehet megfizetni, azonban a fenntartási díj megfizetésének elmaradása az *oltalom megszűnését* eredményezi. A fenntartási díj megfizetésének elmulasztása miatt megszünt mintaoltalom újra érvénybe helyezését a hat hónapos türelmi idő leteltét követő három hónapon belül lehet kérni. E határidőn belül az adott évre szóló fenntartási díj kétszeresét kell megfizetni.

A mintaoltalom *megszűnik*, ha

- *Az oltalmi idő lejár*, az oltalmi idő lejártát követő napon;
- *A fenntartási díjat a türelmi idő alatt sem fizették meg*, az esedékességet követő napon;
- A mintaoltalom jogosultja az oltalomról *lemondott*, a lemondás beérkezését követő napon, illetve a lemondó által megjelölt korábbi időpontban;
- A mintaoltalmat *megsemmisítették*, a bejelentés napjára visszaható hatállyal.

A mintaoltalmat keletkezésére visszaható hatállyal megszüntnek kell tekinteni, ha jogerős határozattal szabadalmat adnak arra a szabadalmi bejelentésre,

- amelyet a mintaoltalmi bejelentésből származtattak,
- amelyből a mintaoltalmi bejelentést származtatták.

Az oltalom alatt álló használati minta bitorlása miatt pert indíthat a bíróság előtt, követelheti a bitorlás megállapítását, a bitorlás abbahagyását, az eredeti állapot helyreállítását, valamint kártérítést. *A mintaoltalom bitorlását követi el, aki az oltalom alatt álló mintát jogosulatlanul hasznosítja.*

4.2 A mikroelektronikai félvezetők topográfiája

4.2.1 Az oltalom tárgya

A mikroelektronika rohamos fejlődése következtében a műszaki haladás kulcselemévé váltak a – köznapi szóhasználattal „chip”-nek nevezett – félvezetők, illetve integrált áramkörök. Az *integrált áramkörre vonatkozó találmányi gondolat* az 50-es évek végén született meg az Amerikai Egyesült államokban, amikor egy áramkör félvezető elemeit

(tranzisztorokat, diódákat) és az összekötéseket egyetlen félvezető lapkán (chipen) alakították ki. E találmány azért jelentős, mert a nagyszámú alkatrésznek, illetve kapcsolásnak egyetlen chipen való megfelelő térbeli elrendezésével tetemes méretcsökkenést és az elektronikai funkciók kialakításának széles körű lehetőségét lehet megteremteni. A chippek, ma már a legtöbb korszerű műszaki cikkben (számítógép, óra, fényképezőgép, szórakoztató elektronikai termékek, CD lejátszó, video, DVD) megtalálhatók.

A félvezető termékek térbeli elrendezése (a „topográfia” ennek nemzetközileg kialakult megnevezése) *speciális jogi oltalmának* igénye azért jelent meg, mivel egyrészt ezeknek az alkotásoknak a létrehozatala igen jelentős pénzügyi, műszaki és humán beruházást igényel, másolásuk viszont a beruházási költségek töredékéből elvégezhető, másrészt a szellemi tulajdon hagyományos formái, az iparjogvédelem és a szerzői jog nem nyújtanak a félvezető termékek térbeli elrendezése természetének megfelelő jogi oltalmat. Mikroelektronikai félvezető termékek topográfiájának oltalmára vonatkozó szabályokat - ennek megfelelően - külön törvény, az 1991. évi XXXIX. törvény, a bejelentések részletes szabályait az 19/1991 (XII. 28.) Igazságügyi Miniszteri rendelet tartalmazza.

A *topográfia oltalom tárgya* a mikroelektronikai félvezető termék eredeti (egyedi) elrendezése, tehát az integrált áramkör elemeinek és összefüggéseinek térbeli elrendezésében kifejeződő szellemi alkotás. Az oltalom tárgyának meghatározása összhangban van a Washingtoni Szerződéssel, illetve a GATT tervezettel. Az oltalom a topográfia tulajdonosát védi a jogosulatlan utánzásoktól és segíti előnyös piaci helyzetének megteremtését. Az oltalom *lényege*, hogy az oltalom alatt álló topográfiát kizárólag az oltalom *tulajdonosa hasznosíthatja*, illetőleg az, akinek a jogosult a hasznosításra engedélyt (licenciát) adott.

4.2.2 Az oltalom megszerzése, átszállása

Arra a topográfiára szerezhető oltalom, amely

- *saját szellemi alkotómunka* eredménye és *megalkotáskor nem volt használatos* az iparban,
- olyan *szokásos részekből* áll, amelyek *elrendezése eredeti*.

Az oltalom feltétele a nem szabadalmi jogban megkövetelt objektív újdonság, hanem a szerzői jogi jellegű *szubjektív eredetiség*. Az eredetiség azonban a szokásos részek elrendezésében is kifejeződhet.

A topográfiára a *szerző vagy jogutódja* szerezhet oltalmat. A topográfia szerzője az, aki azt megalkotta. Ha *több személy közösen* alkotta a topográfiát, az oltalom közösen illeti meg a

szereket vagy jogutódjaikat. Ha *több személy egymástól függetlenül* alkotta meg a topográfiát, az oltalom önállóan illeti meg a szereket vagy jogutódjaikat. *A topográfiaoltalom megszerezhető*

- a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalához benyújtott *topográfiaoltalmi bejelentéssel*.
- külföldi bejelentők nemzetközi *szereződés* vagy *viszonosság* alapján jogosultak az oltalomra.

A topográfiából és az oltalomból eredő jogok - a szerző személyhez fűződő jogai kivételével – *átzállhatnak* (jogutódlás), *átruházhatók és megterhelhetők* (*hasznosítási szereződés, licencia*). Hasznosítási szereződés alapján az oltalom jogosultja engedélyt ad a topográfia hasznosítására, a hasznosító pedig ennek fejében díjat fizet. A jogutódlásra, a hasznosítási szereződésre és a közös oltalomra a szabadalmi törvény és végrehajtási rendelete rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni (lásd a találmányok szabadalmi oltalmával kapcsolatos részben). A *hasznosítás* fogalma a topográfiának a félvezető termékben való megtestesítése révén vagy másként történő *kereskedelmi célú többszörözését*, továbbá a topográfia vagy az azt megtestesítő félvezető termék *kereskedelmi célú behozatalát és forgalomba hozatalát* öleli fel.

A törvény megkülönbözteti a *topográfia bitorlásának és az oltalom bitorlásának fogalmát*. Az első esetben a topográfia, mint szellemi alkotás elsajátításáról, a másodikban a topográfia jogosulatlan hasznosításáról van szó. A bitorlás mindkét esetében a szabadalmi jogi szabályokat kell megfelelően alkalmazni. A topográfiaoltalom jogosultja tehát *jogainak megsértése esetén (bitorlás)* miatt pert indíthat a bíróság előtt, követelheti a bitorlás megállapítását, a bitorlás abbahagyását, a bitorlótól elégtételt, a jogosulatlanul elért haszon visszatérítését, a bitorlásra használt eszközök és termékek lefoglalását valamint kártérítést követelhet.

Az oltalom *megszűnik*, ha

- a) az *oltalmi idő lejár*, az azt követő napon,
- b) a jogosult az oltalomról *lemondott*, a lemondás beérkezését követő napon, illetve a lemondó által megjelölt korábbi időpontban,
- c) az oltalmat *megsemmisítették*, az oltalom keletkezésére visszaható hatállyal.

A topográfiaoltalom *oltalmi ideje* - a bejelentés napjától, vagy ha bármely országban az első nyilvános hasznosítás kezdő napja korábbi, akkor ettől az időponttól számított - tíz év.

4.3 A formatervezési mintaoltalom

4.3.1 A formatervezési minta fogalma

a) A modern piacgazdaságban a *termék külső megjelenése*, a fogyasztó nézőpontjából gyakran éppen olyan fontos - ha nem fontosabb mint a termék hasznossága, értéke, műszaki színvonala. Ez utóbbiak tekintetében egyre kiegyenlítettebb a verseny, ezért is jut növekvő jelentőséghez a formatervezés az egyes áruk kelendőségének fokozásában.

b) Magyarországon 2002. január 1.-én lépett hatályba a *formatervezési minták oltalmáról* szóló 2001. évi XLVIII. törvény. A törvény hatálybalépését követően tett „ipari minta” bejelentések formatervezési mintaoltalom engedélyezésére irányulnak, ezt az időpontot megelőzően benyújtott bejelentésekre – a korábbi jogszabályt, - az *ipari minta* oltalmáról szóló 1978. évi 28. törvényerejű rendeletet kellett alkalmazni, amely alapján ipari mintaoltalmat lehetett szerezni.

A „formatervezési minta” tehát 2001-ben felváltotta hazánkban az „ipari mintát”.

A törvény a formatervezési mintákra vonatkozó Európai Unió irányelvvel összhangban határozza meg a minta és a termék fogalmát. A törvény szerint formatervezési mintának számít valamely termék egészének vagy részének megjelenése, amelyet magának a terméknek vagy a díszítésének a külső jellegzetességei eredményeznek. Nem követelmény, hogy a termék megjelenése - a minta - a termék rendeltetésszerű használata során szabad szemmel látható, érzékelhető legyen. Nem köti a törvény a formatervezési minta fogalmát, illetve oltalmazhatóságát esztétikai kritériumok teljesítéséhez sem.

A funkcionális, azaz a termék műszaki megoldásával összefüggő külső jellegzetességek is oltalmazhatók; a termék új és egyéni jellegű megjelenésétől nem tagadható meg az oltalom pusztán azért, mert valamely műszaki megoldással párosul, abból adódik. A termék megjelenése minősül mintának; a megjelenés nem korlátozódik a formára, a termék alakjára; egyéb külső jellegzetességek (pl. a felhasznált anyagok sajátosságai vagy a színek) is oltalomképesek lehetnek. A minta egyaránt lehet síkbeli és térbeli.

Terméknek számít a törvény szerint bármely ipari vagy kézműipari árucikk. Valamely készlet (pl. bútorgarnitúra vagy étkezés) tekinthető egyetlen, egységes árucikknek is a forgalmazási viszonyok tükrében, a bejelentő választása szerint. Mivel a minta szerinti termék lehet kézműipari, azaz kézműves munkával létrehozott árucikk is, nem indokolt az "ipari" jelző használata a minta és a mintaoltalom megnevezésében. Ebből következik továbbá, hogy az ipari alkalmazhatóság nem feltétele az oltalomnak. A törvény értelmező jelleggel,

példálózva a termékek közé sorol több olyan dolgot is, amelyeknél ez a joggyakorlat biztonsága miatt szükségesnek látszik. A csomagolás és a kikészítés (vagyis mindaz, amit a terméknek a fogyasztók számára való „tálalásához”, felkínálásához felhasználnak) a mai piaci viszonyok között fontos tárgya a formatervezésnek. Ugyanez áll a grafikai jelzésekre és a nyomdai betűformákra is. A törvény azt is egyértelművé teszi, hogy azok a részelemek is terméknek tekintendők, amelyeket valamely összetett termékben való összeállításra szántak; ez azt jelenti, hogy megjelenésük önállóan is mintaoltalom tárgya lehet.

Noha a számítógépi program nem tekinthető terméknek, ez nem akadály a számítástechnika alkalmazásához kötődő minták (pl. menüsorok, ikonok, képernyő-grafikai kialakítások) oltalmának. A *minta szerinti termék* az a termék, amelyre a mintát alkalmazzák, illetve amelyben a minta megtestesül. Mivel a minta mindig valamely termék megjelenése, nem függetleníthető, nem vonatkoztatható el a terméktől.

Másfelől a mintaoltalom - szemben a védjegyoltalommal - nem korlátozódik szükségképpen (még főszabályként sem) a mintaoltalmi bejelentésben megnevezett termékre; nincs olyan kapcsolat a minta és a mintaoltalmi bejelentésben megjelölt termék között, mint a védjegy és árujegyzéke között.

4.3.2 A formatervezési minta oltalma

A minta oltalmazhatóságának két alapfeltétele: az újdonság és az egyéni jelleg. Az előbbi objektív követelmény; teljesítése a minták pusztán összevetésével és azonosságuk vagy különbözőségük megítélésével vizsgálható (hasonlóan a szabadalmi jogból ismert újdonsági követelményhez). A mintákat egymással azonosnak kell tekinteni akkor is, ha külső jellegzetességeik csupán lényegtelen részletekben különböznek.

Az egyéni jelleg megítélésében a tájékozott használóra tett összbenyomás a döntő; elbírálásakor a szerzőnek a minta kialakításában élvezett, műszaki és piaci körülményektől függő alkotói szabadságfokát is figyelembe kell venni. A *tájékozott használó* felkészültsége és körültekintése - a szabadalmi jogban ismert "szakember" tudásához hasonlóan - olyan jogszabályban rögzített "zsinórmérték", amelynek alkalmazásában joggyakorlati egységre és kiszámíthatóságra lesz szükség.

Mind az újdonság, mind az egyéni jelleg megítélésékor az elsőbbség időpontja előtt nyilvánosságra jutott minták képezik a viszonyítás alapját. A törvény – a korábbi szabályozás által megkövetelt abszolút újdonsághoz képest - árnyaltabban rendelkezik az újdonság kritériumát illetően. Így a bárki számára hozzáférhetővé vált minta *kivételesen* nem

újdonsgarontó, ha a nyilvánosságra jutást eredményező események a rendes üzletvitel során ésszerűen nem juthattak az érintett ágazatban belföldön működő szakmai körök tudomására.

A formatervezési minta oltalmára a minta szerzője vagy annak jogutódja jogosult. Az *oltalom tartalma* – a szabadalmi- és védjegyjogban megszokott módon -, hogy az oltalom alatt álló formatervezési mintát kizárólag a mintaoltalom jogosultja hasznosíthatja, vagy az, akinek a hasznosítási engedélyt (licenciát) adott.

A mintához kapcsolódó és a mintaoltalomból eredő jogok - a szerző személyéhez fűződő jogai kivételével – tehát átszállhatnak, átruházhatók és megterhelhetők. Amennyiben a formatervezési mintát zájogba adják, a jelzalogjog alapításához a zálogszerződés írásba foglalása és a jelzalogjognak a mintaoltalmi lajstromba való bejegyzése szükséges.

4.3.3 A formatervezési minta hasznosítása

Hasznosítási szerződés (mintaoltalmi licencszerződés) alapján a mintaoltalom jogosultja engedélyt ad a minta hasznosítására, a hasznosító pedig köteles ennek fejében díjat fizetni.

A mintaoltalmi licencszerződésre a szabadalmi törvénynek a szabadalmi licencszerződésre vonatkozó rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni. A hasznosítási szerződésre vonatkozó szabályok diszpozitívak, azaz a Felek egyező akarattal a szabadalmi törvény speciális rendelkezéseitől – és ennek hiányában a Ptk. kötelmi általános háttérszabályaitól – eltérhetnek.

A szerződés minimális tartalmára, a szabadalmi törvény rendelkezései, az ott nem szabályozott kérdésekben (létrehozás, szerződés teljesítése, módosítása, szerződésszegés stb) a Ptk. szerződésekre vonatkozó általános szabályai az irányadók.

4.3.4 A mintaoltalom megsértése

A formatervezési mintaoltalom *megsértése* miatt pert indíthat a bíróság előtt, követelheti a jogsértés megállapítását, a jogsértés abbahagyását, a jogsértést megelőző állapot helyreállítását, valamint kártérítést. A mintaoltalom bitorlását követi el, aki az oltalom alatt álló mintát jogosulatlanul hasznosítja. A mintaoltalom bitorlása esetén a bejelentő és a licencszerződés alapján hasznosító jogaira egyébként a szabadalmi törvény (Szt.) rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni.

4.3.5 Mintaoltalmi bejelentés és eljárás

Mintaoltalom a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalához benyújtott, *nemzeti* formatervezési minta bejelentéssel, vagy a formatervezési minták nemzetközi letétbe helyezésére vonatkozó *Hágai Megállapodás* alapján benyújtott *nemzetközi bejelentéssel* *szerezhető*. Külföldi bejelentőknek belföldi lakóhellyel rendelkező szabadalmi ügyvivőt, vagy ügyvédet kell megbízniuk képviselőjükkel. Hazai bejelentők esetében a szakmai képviselő nem kötelező (de természetesen nem kizárt).

Magyarországon *külföldi formatervezési mintaoltalom tehát az alábbi módokon szerezhető*:

- az illető ország/ok iparjogvédelmi hivatalához benyújtott formatervezési minta bejelentéssel,
- a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalánál tett, a Hágai Megállapodás alapján benyújtott nemzetközi formatervezési minta bejelentéssel, amelyet a Hivatal a WIPO -hoz továbbít.

A bejelentés – közvetlenül - a Szellemi Tulajdon Világszervezetének genfi irodájánál közvetlenül is benyújtható.

A Hágai Megállapodás (1925) szerint, amely az ipari minták nemzetközi letétbe helyezésére vonatkozik, az ipari minták nemzetközi oltalmát a WIPO Nemzetközi Irodájánál lehet igényelni. A bejelentés a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalánál is benyújtható, ebben az esetben a legrövidebb időn belül továbbításra kerül a Nemzetközi Irodához. A nemzetközi letétbe helyezés útján és a nemzeti bejelentés nyomán lajstromozott mintaoltalomnak azonos a jogi hatálya. A WIPO rendszeresen megjelenő tájékoztatót ad ki, amelyben minden egyes nemzetközi letétbe helyezett ipari minta fényképe vagy grafikai ábrája szerepel.

A formatervezési mintaoltalmi bejelentés benyújtását követően a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala (a továbbiakban Hivatal) megvizsgálja, hogy a bejelentés megfelel-e a bejelentési nap elismeréséhez előírt feltételeknek (vagyis tartalmazza-e az utalást a mintaoltalom iránti igényre, a bejelentő azonosítására alkalmas adatokat, a minta ábrázolását, valamint a minta szerinti termék megnevezését vagy az elsőbbségi iratra való utalást, továbbá megfizették-e a bejelentési díjat. Az elismert bejelentési napról a Hivatal értesíti a bejelentőt. Ha a bejelentési nap nem ismerhető el, a Hivatal felhívja a bejelentőt a hiányok harminc napon belül történő pótlására. A hiányok határidőben történő pótlása esetén a bejelentés napja a hiánypótlás beérkezési napja lesz. Ellenkező esetben a bejelentést visszavontnak kell tekinteni.

Ha a mintaoltalmi bejelentés - a benyújtáskor vagy hiánypótlás eredményeként - kielégíti a bejelentési nap elismeréséhez előírt feltételeket, a Hivatal hivatalos lapjában (Szabadalmi Közlöny és Védjegyértesítő) közli a bejelentés adatait: a bejelentő és az esetleges képviselő nevét és címét, a bejelentés ügyszámát, a bejelentés napját, illetőleg az ettől eltérő elsőbbség napját, valamint a minta szerinti termék megnevezését.

Ha a mintaoltalmi bejelentés megfelel a bejelentési nap elismeréséhez előírt feltételeknek, megfizették a bejelentési díjat, illetve benyújtották a bejelentési kérelmet, a minta ábrázolását, a minta termék szerinti megnevezését, valamint a szükséges egyéb mellékleteket, a Hivatal megvizsgálja a bejelentést abból a szempontból, hogy a benyújtott iratok kielégítik-e az előírt alaki követelményeket. A mintaoltalmi bejelentés alaki vizsgálata során észlelt hiányok miatt a Hivatal határozatban hívja fel a bejelentőt a hiányok pótlására és a hiánypótlás alapján folytatja az eljárást. Ha a bejelentő a hiánypótlási felhívásra a kitűzött határidőben nem válaszol, a mintaoltalmi bejelentést visszavontnak kell tekinteni.

Ha a mintaoltalmi bejelentés megfelel a bejelentési nap elismeréséhez előírt feltételeknek, megfizették a bejelentési díjat, illetve benyújtották a minta ábrázolását, a minta termék szerinti megnevezését, a Hivatal elvégzi az újdonságkutatást és figyelemmel az ábrázolásra újdonságkutatási jelentést készít. Az újdonságkutatási jelentésben megjelöli azokat az iratokat (mintákat, ábrázolásokat, illetve adatokat), amelyek figyelembe vehetők a mintaoltalmi bejelentésben ábrázolt mintával, mintacsoporttal kapcsolatban az újdonság és az egyéni jelleg elbírálása során. Az újdonságkutatási jelentést a hivatkozott iratok másolataival együtt a Hivatal a bejelentő kérésére térítés ellenében megküldi.

A mintaoltalmi bejelentést a Hivatal a legkorábbi elsőbbség napjától számított kilenc hónap elteltével a Szabadalmi Közlöny és Védjegyértesítőben *közzéteszi és erről a bejelentőt értesíti*. Ekkor a mintaoltalmi bejelentéssel kapcsolatos következő adatok és tények közzéte történik: az adatközléskor közölt adatokon felül a szerző neve, a minta szerinti termék nemzetközi osztályjelzete, valamint a minta ábrázolása. A közzététel a bejelentés napjára visszaható hatállyal ideiglenes mintaoltalom megadásával válik véglegessé. A mintaoltalomból eredő jogok csak a végleges mintaoltalom alapján érvényesíthetők. A bejelentő kérelmére a Hivatal a mintaoltalmi bejelentést a legkorábbi elsőbbség napjától számított kilenc hónap letelte előtt is közzéteszi, ha az a vizsgált feltételeknek megfelel. A közzétételt a Hivatal a bejelentő kérelmére elhalasztja, ha a kérelmet a legkorábbi elsőbbség napjától számított kilenc hónap vagy a korábbi halasztás időtartamának lejártá előtt két hónappal nyújtja be a bejelentő. A közzététel nem halasztható a legkorábbi elsőbbségtől számított harmincadik hónapon túl. A közzététel halasztásáért díjat kell fizetni a kérelem

benyújtásától számított két hónapon belül. Ha a díjat a figyelmeztetés ellenére sem fizetik meg a közzététel halasztására irányuló kérelmet visszavontnak kell tekinteni. A közzétett mintaoltalmi bejelentést bárki megtekintheti és arról térítés ellenében másolathoz juthat.

A közzétételt követően bárki, kivéve a korábbi jog, illetve korábbi belföldi használat esetén csak a korábbi jog jogosultja, észrevételt nyújthat be a Hivatalhoz arra vonatkozóan, hogy az oltalomképeségi feltételnek a minta vagy a bejelentés nem felel meg. A Hivatal az észrevételt a vizsgálat során figyelembe veszi, kivéve, ha azt az észrevétel tételére nem jogosult személy nyújtotta be. A Hivatal az észrevételt tett személyt az észrevétel eredményéről értesíti.

Ha a mintaoltalmi bejelentés megfelel a bejelentési nap elismeréséhez előírt feltételeknek és megfizették a bejelentési díjat, a Hivatal elvégzi a mintaoltalmi bejelentés érdemi vizsgálatát, melynek keretében - a kifogás természete szerint - hiánypótlásra, nyilatkozattételre, illetve adott esetben a bejelentés megosztására hívja fel. A mintaoltalmi bejelentést a Hivatal egészében vagy részben elutasítja, ha az a hiánypótlás, illetve nyilatkozat ellenére sem elégíti ki a vizsgált követelményeket. Ha a bejelentő a felhívásra nem válaszol, illetve a bejelentést nem osztja meg, úgy kell tekinteni, hogy a bejelentést visszavonta, illetve - a bejelentés közzétételét követően -, hogy lemondott az ideiglenes oltalomról. Az ideiglenes mintaoltalom - a bejelentés napjára visszaható hatállyal - megszűnik, ha a bejelentést jogerősen elutasítják (pl. hiánypótlás elmulasztása miatt), vagy ha a bejelentő az oltalomról lemondott.

A mintaoltalmi bejelentés is csak úgy változtatható meg, hogy tárgya azonos maradjon a bejelentés napján benyújtott bejelentésben bemutatott mintával. A bejelentő – erre figyelemmel – az árujelzők jogából eddig megismertek szerint - módosíthatja a bejelentést. A módosítási kérelem díjköteles. A bejelentő az eredeti bejelentése napjától számított hat hónapon belül belső elsőbbség igénybevételével új bejelentést tehet.

Ha a minta és a mintaoltalmi bejelentés megfelel a vizsgálat körébe tartozó valamennyi követelménynek, a Hivatal a közzétételtől számított legalább egy hónap elteltével a bejelentés tárgyára *mintaoltalmat ad*. A Hivatal a mintaoltalom megadását követően *mintaoltalmi okiratot* ad ki a jogosultnak, melyhez hozzáfűzi a *lajstromkivonatot*, valamint a mintaoltalom megadását meghirdeti a Szabadalmi Közlöny és Védjegyértesítőben. A végleges mintaoltalom a *bejelentés napjától számított öt évig* tart, és további öt-öt éves időtartamra legfeljebb négyszer újítható meg (az oltalom leghosszabb időtartama tehát – a szabadalmi oltalmi időhöz igazodva – 25 év).

Megújítás esetén az újabb oltalmi idő az előző oltalmi idő lejáratát követő nappal kezdődik. A bejelentés napjától számított huszonöt év elteltével az oltalom nem újítható meg. A mintaoltalom megújítására irányuló kérelem díjköteles, , mely díjat a kérelem benyújtását követő két hónapon belül kell megfizetni. Ha a megújítási díjat a Hivatal figyelmeztetése ellenére sem fizetik meg, a kérelmet visszavontnak kell tekinteni. A mintaoltalom megújítását legkorábban az oltalmi idő lejáratát megelőző hat hónappal, legkésőbb a lejárat napjától számított hat hónapon belül lehet kérni.

Az oltalom a *bejelentés napjától számított öt évig tart*, amelyet kérelemre további öt évi időtartamra, legfeljebb négy alkalommal meg lehet *meghosszabbítani*. A bejelentés napjától számított huszonöt év elteltével az oltalom nem újítható meg. A *végleges mintaoltalom megszűnik*, ha

- az oltalmi idő megújítás nélkül lejárt, az oltalmi idő lejáratát követő napon;
- a mintaoltalom jogosultja az oltalmáról lemondott, a lemondás beérkezését követő napon, illetve a lemondó által megjelölt korábbi időpontban;
- a mintaoltalmat megsemmisítették, a bejelentés napjára visszaható hatállyal.

5 A védjegy és más árujelzők joga

5.1 A védjegy fogalma, fajtái, a védjegyoltalom lényege

5.1.1 A védjegy fogalma

A védjegy az *árujelzők* legfontosabb fajtája. A védjegy, mint árujelző, az egyes áruk és szolgáltatások azonosítására, egymástól való megkülönböztetésére, a fogyasztók tájékozódásának előmozdítására szolgáló jogi oltalom. A gazdasági verseny alapvető eszköze, kiemelkedő szerepet játszik a marketing és a reklám területén.

A védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvény egységes, külön jogszabályban foglalja össze a védjegyoltalom megszerzésének, megszűnésének, az oltalomból eredő jogok és kötelezettségek terjedelmét, a védjegylicencia speciális szabályait, és az egyéb földrajzi árujelzőkre vonatkozó szabályokat, továbbá azokat a speciális eljárási szabályokat, melyek alapján védjegy ügyekben az illetékes hatóság, a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala eljár.

Hazánk részese az un. „Madridi Rendszernek”, mely alapján nemzetközi védjegyoltalom is szerzhető, továbbá – erre jogosult külföldi képviselő útján – európai közösségi védjegyoltalom iránti bejelentést is lehet tenni az Európai Unió közös védjegy hivatalánál (a közösségi védjegybejelentéseket nem az SZTNH. továbbítja, azokat a bejelentő a külföldi képviselő útján közvetlenül az Unió védjegy hivatalához nyújtja be.)

Oltalomban részesülhet minden grafikailag ábrázolható megjelölés, amely alkalmas arra, hogy valamely árut vagy szolgáltatást megkülönböztessen mások árujától illetve szolgáltatásától. Védjegy lehet szó, szóösszetétel (beleértve a személynevet és jelmondatokat, pl „szállunk rendelkezésére”, „... egy jópofa sör”, „legyen Ön is milliomos”), , betű, szám ábra, kép, szín, színösszetétel, hang- vagy fényjel, hologram, sík vagy térbeli alakzat (ide értve az áru vagy a csomagolás formáját, pl. a Coca Cola palackja) és ezek kombinációja. A „Heti hetes” televíziós műsor védjegye például, szín, betű, ábra és kép kombinációja, melyet – a televíziós megjelenés során hang és dallameffektusok kísérnek, de „színes ábra”-ként van lajstromozva, mely megjelenítésének (reklám és információs eszközökön) leggyakoribb formájához igazodik.

A védjegy – a védjegy törvény rendelkezései szerint - *akkor oltalmazható*, ha:

- *megkülönböztetésre alkalmas és grafikailag ábrázolható,*

- nem áll fenn a lajstromozásával szemben *feltétlen kizáró* ok, vagy
- *viszonylagos kizáró ok*.

A *feltétlen (abszolút) kizáró ok* független attól, hogy az oltalmat milyen árucsoportra nézve kérték. Ilyen kizáró ok, ha a védjegy a közrendbe vagy a közérdeksébe ütközik, ha megtévesztő, ha rosszhiszeműen jelentették be lajstromozásra. Ugyancsak abszolút kizáró ok, ha a védjegy állami felségjelből (címer, zászló), illetve hatóságot vagy nemzetközi szervezetet megillető jelzésből áll (mint például a vörös kereszt, vagy az UNESCO jelzés), vagy közérdekű kitüntetésre, jelvényre, címerre, illetve hivatalos szavatossági vagy hitelesítési jegyre vonatkozik, illetve vallási vagy egyéb meggyőződést erőteljesen kifejező jelképből áll. A felségjelek és a hivatalos jelzések köre azonban az illetékes szervek hozzájárulásával elemét képezhetik a védjegyeknek.

A kizáró okok másik csoportja, a *viszonylagos (vagy relatív) kizáró okok* csak azonos, vagy hasonló áruk illetve szolgáltatások esetében gátolja a védjegyjog megszerzését. Ezek közül a leggyakrabban előforduló ok, ha *másnak* azonos vagy hasonló árukkal illetve szolgáltatásokkal kapcsolatosan a lajstromoztatni kívánt megjelöléssel *azonos, vagy azzal összetéveszthető korábbi védjegye van*. Ilyen a korábbi elsőbbséggel bejelentett védjegy, valamint az olyan megjelölés, mely – lajstromozástól függetlenül – belföldön korábban közismert védjeggyé vált.

Ha valamely korábbi védjegy belföldön *jó hírnévre tett szert*, erre való tekintettel, azzal azonos vagy összetéveszthetően hasonló megjelölésre – még eltérő áruval vagy szolgáltatással kapcsolatban sem – szerezhetsz más oltalmat, amennyiben ez utóbbi megjelölés használata sértené vagy tisztességtelenül kihasználná a jó hírű védjegy jó hírnevét vagy megkülönböztető képességét.

Nem oltalmazható a védjegy, amely másnak személyhez (különösen névhez, képmáshoz) fűződő korábbi jogát sértené, vagy amely más korábbi szerzői vagy iparjogvédelmi jogába (például szerzői, vagy formatervezési mintaoltalomban részesülő ábra) ütközik. A lajstromozás nélkül belföldön korábban használt megjelölés is kizáró ok lehet, ha a későbbi megjelölés használata a korábbi használó engedélye nélkül jogszabályba (például a versenytörvény tisztességtelen verseny elleni magatartásformáiba a vagy a fogyasztói döntések tisztességtelen befolyásolását tiltó rendelkezéseibe) ütközne.

A *lejárt (megújítás hiányában megszűnt) védjeggyel* azonos vagy ahhoz hasonló megjelölésre az oltalom megszűnésétől számított *két évig* nem szerzhető *más személy javára* oltalom *azonos vagy hasonló árukkal, szolgáltatásokkal* kapcsolatosan, kivéve, ha a megszűnt védjegyet korábban nem használták.

5.1.2 Különleges védjegyfajták

Az *együttes védjegy* olyan védjegy, amely valamely társadalmi szervezet, köztestület vagy egyesülés (a továbbiakban együtt: társadalmi szervezet) tagjainak áruit vagy szolgáltatásait különbözteti meg mások áruitól vagy szolgáltatásaitól; a megkülönböztetés alapja az együttes védjeggyel megjelölt áruk vagy szolgáltatások minősége, származása vagy egyéb tulajdonsága. Az együttes védjegyre a társadalmi szervezet szerezhethet oltalmat, azonban saját maga a védjegyet *nem használhatja*, a használatra a *tagjai jogosultak*.

Az együttes védjegy *nem közös védjegy* (amelynek több jogosultja van), az „*együttes*” jelző azt fejezi ki, hogy a védjegyjogosult társadalmi szervezet *mindenkori tagjainak együttese* (azaz bármelyikük) jogosult a védjegy használatára. Az együttes védjegy – mint speciális védjegyfajta – bejelentésére, használatára, megszűnésére, az oltalomból eredő jogok érvényesítésére speciális szabályok vonatkoznak (pl. az említett, a védjegy használatáról szóló külön szabályzat, mely a bejelentés kelléke). A védjegybitorlókkel szemben a társadalmi szervezet lép fel (de a védjegyjogosult által indított perbe a tagok is beavatkozhatnak).

A piacgazdaság kiépülése és működése következtében előtérbe került a védjegy minőségjelző funkciója, és ezzel együtt fogyasztóvédelmi jelentősége. A termékek és szolgáltatások minőségét tanúsító megkülönböztető megjelölésekre számos országban speciális védjegyintézmény szolgál, a *tanúsító védjegy* intézménye. A *tanúsító védjegy* olyan védjegy, amely meghatározott minőségű vagy egyéb jellemzőjű árukat vagy szolgáltatásokat *azzal különböztet meg* más áruktól vagy szolgáltatásoktól, *hogy e minőségüket vagy jellemzőjüket tanúsítja*. A tanúsító védjegy jogosultja ezért csak az áru vagy szolgáltatás *minőségének tanúsítását végző szervezet lehet*.

A tanúsító védjegyet az különbözteti meg az együttes védjegytől, hogy míg az együttes védjegy használata tagsági viszonyon alapul, a tanúsító védjegy nem feltételez szervezetben való tagságot, hanem egy szervezet, a védjegy tulajdonosa tanúsítja az áru vagy szolgáltatás minőségét. A tisztességes piaci magatartás megkívánja, hogy *ne lehessen a tanúsító védjegy tulajdonosa (jogosultja)* az, aki a tanúsított áru gyártója, importálója, forgalmazója, a tanúsított szolgáltatás nyújtója, sem pedig azok a vállalkozások, amelyek az áru előállítójával, importálójával, forgalmazójával, illetve a szolgáltatás nyújtójával - tanúsított áru vagy szolgáltatás vonatkozásában - tartós jogviszonyban állnak vagy a versenyszabályok értelmében összefonódtak. Ezért a törvény *kizárja* ezeket a vállalkozásokat azok köréből, akik tanúsító védjegyre oltalmat szerezhhetnek. A védjegy jogosultja a tanúsító védjegyet *nem használhatja*, de annak használatát *engedélyezi és ellenőrzi*.

5.1.3 A védjegyoltalom lényege, tartalma, terjedelme

A védjegyoltalom tartalma, jogi lényege, hogy a védjegyjogosultnak kizárólagos joga van arra, hogy a védjegyet az árujegyzékben szereplő árukkal kapcsolatban *használja*, illetve *hasznosítsa*, azaz a használatára másnak engedélyt (licenciát) adjon. A törvény meghatározása szerint (Védjegy törvény 18. §-ának (1) bekezdése) védjegyhasználat alatt a védjegynek az árun, csomagolásán, továbbá a hirdetés és az üzleti levelezés során való alkalmazását értjük. A védjegyet alapvetően a védjegybejelentésben megjelölt áruk és szolgáltatások (árujegyzék) körében lehet jogilag védett módon használni, melyekre nézve a védjegyoltalmat kérték.

A védjegyjogosult kizárólagos használati joga gyakorlatilag kiterjed:

- a megjelölés *elhelyezésére* az árun vagy csomagoláson,
- a megjelölést hordozó *áru forgalomba hozatalára, szolgáltatás nyújtására*, vagy ezek *eladásra való felkínálására* (pl. kirakatban, kiállításon)
- a megjelölést *hordozó áru importjára, exportjára*
- *védjegy használatára az üzleti levelezésben vagy a reklámokban*

A védjegyjogosult a törvény szerint "felléphet" az engedély nélküli védjegyhasználattal szemben; a fellépés kifejezés mindazoknak az igényeknek az érvényesítésére utal, amelyeket a védjegyjogosult *bitorlás* esetén érvényesíthet (Védjegy törvény 27. §).

A védjegybitorlás versenyjogi jogsértést is felvethet, amennyiben az áru megjelölése a *versenytárs árujának szolgái utánzását*, vagy a *fogyasztók megtévesztését* eredményezi (a tisztességtelen piaci magatartás és versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVIII. törvény, továbbiakban Tpv.).

A versenyjogi szabályozás alapvetően azonban a piaci versenyt torzító, a versenyre káros magatartásformák ellen lép fel, *elsődleges célja a versenyvédelem*, a védjegyjogosultak védelme itt csak közvetett módon jelenik meg. *A jogellenes védjegyhasználat* ellen a védjegyoltalom jogosultját elsősorban a védjegybitorlás szabályai védik.

5.1.4 A védjegyoltalom jogosultja - védjegylajstrom

A magyar védjegyjogi szabályozás szerint *bárki*, azaz bármely – belföldi, vagy külföldi - jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaság szerezhethet védjegyoltalmat.

Nem feltétele az oltalom megszerzésének, hogy a bejelentő gazdasági tevékenységet folytasson, illetve az sem, hogy a bejelentő olyan árukkal, szolgáltatásokkal kapcsolatos

tevékenységet folytasson, amelyekre a védjegy lajstromozását kéri (a főszabálytól eltérve - csupán bizonyos szervezettípusok lajstromoztathatnak ugyanakkor együttes védjegyet, illetve egyes vállalkozásokat kizár a tanúsító védjegyoltalomból.

Védjegy törvényünk értelmében a védjegy és a védjegy *jogi oltalma csak azt illeti meg, aki a megjelölést a törvényben előírt eljárás útján lajstromoztatja. A védjegyoltalom - e rendelkezés szerint - a bejelentés napjára visszaható hatállyal a lajstromozáskor keletkezik. Az oltalom megszerzéséhez nem szükséges a megjelölés tényleges használatát vagy az arra irányuló szándékot igazolni, és ez fordítva is igaz: a megjelölés tényleges használata – önmagában - nem keletkeztet védjegyoltalmat.*

Védjegyoltalom Magyarországon az alábbiak módokon szerezhető:

- a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalához benyújtott *(nemzeti) védjegybejelentéssel,*
- külföldiek számára *nemzetközi bejelentéssel* a védjegyek nemzetközi lajstromozásáról szóló Madridi Megállapodás, és Madridi Jegyzőkönyv alapján is (az Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalán keresztül, a WIPO Nemzetközi Irodájánál).
- európai közösségi védjegybejelentéssel (az Európai Unió közös Védjegy hivatalánál).

A védjegyoltalom a bejelentés napjától számított *tíz évig tart,* a jogosult kérelmére további tíz-tíz éves időszakokra korlátlanul *megújítható.*

5.1.5 A védjegyoltalom megszűnése

A védjegyoltalom megszűnik, ha

- az oltalmi idő megújítás nélkül lejárt, az oltalmi idő lejártát követő napon;
- a védjegyjogosult az oltalomról lemondott, a lemondás beérkezését követő napon, illetve a lemondó által megjelölt korábbi időpontban;
- a védjegyet törölték, keletkezésére - a bejelentés napjára - visszaható hatállyal;
- a védjegyjogosult a védjegy tényleges használatát elmulasztotta, a megszűnés megállapítására irányuló eljárás megindításának napjára, vagy - ha ez korábbi - az ütköző későbbi védjegybejelentés elsőbbségének napjára visszaható hatállyal;
- a védjegy elveszítette megkülönböztető képességét vagy megtévesztővé vált, a megszűnés megállapítására irányuló eljárás megindításának napjára visszaható hatállyal.

A védjegy lajstromban feltüntetett védjegyjogosult a védjegyoltalomról a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalához intézett írásbeli nyilatkozattal *mondhat le,* és ezt megteheti az oltalom az árujegyzékében meghatározott egyes áruk, illetve szolgáltatások tekintetében is (a

korábban meghatározott áruk vagy szolgáltatások egyik-másikára a védjegyoltalmat már nem kéri).

5.2 A nemzeti védjegyoltalmi eljárás

a) A védjegybejelentés a kérelem Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalához való - *benyújtásával* indul. A bejelentés *benyújtását* követően a Hivatal megvizsgálja, hogy a bejelentés megfelel-e a bejelentési nap elismeréséhez előírt feltételeknek (vagyis tartalmazza-e az utalást a védjegyoltalom iránti igényre, a bejelentő azonosítására alkalmas adatokat, a megjelölést és az árujegyzéket), továbbá megfizették-e a bejelentési díjat, valamint külföldi bejelentések esetében benyújtották-e a magyar nyelvű árujegyzéket. Ha az árujegyzék idegen nyelven készült, a magyar nyelvű árujegyzéket a bejelentés napjától számított négy hónapon belül kell benyújtani. Ennek elmaradása esetén a bejelentést visszavontnak kell tekinteni.

Az *elismert bejelentési napról* a Hivatal értesíti a bejelentőt. Ha a bejelentési nap nem ismerhető el, a Hivatal felhívja a bejelentőt a hiányok harminc napon belül történő pótlására. A hiányok határidőben történő pótlása esetén a bejelentés napja a hiánypótlás beérkezési napja lesz. Ellenkező esetben a bejelentést visszavontnak kell tekinteni. A védjegybejelentés – a szabadalmi bejelentéshez hasonlóan – díjköteles. Ha a bejelentési díjat a bejelentés napját követő két hónapon belül nem fizetik meg, a bejelentést visszavontnak kell tekinteni.

A védjegybejelentésnek tartalmaznia kell:

- a bejelentési kérelmet,
- a megjelölést,
- az árujegyzéket,
- együttes vagy tanúsító védjegy esetén az – említett - szabályzatot,
- az un. *uniós elsőbbség* esetén az elsőbbségi iratot,
- *kiállítási elsőbbség* esetén az ezt megalapozó igazolását,
- képviselet esetén annak igazolását,
- az igazgatási szolgáltatási díjat.

Az „*elsőbbség*” lényege annak igazolása, hogy az adott megjelölést – az un. elsőbbséget megalapozó időponttól a jogosult elsőként használta. Jelentősége pedig, hogy a védjegyoltalomra az azt elsőként igénylő jogosult. Az *elsőbbséget megalapozó* időpont általában a *védjegybejelentés napja* (bejelentési elsőbbség), de ettől különböző (előzetes) időpont is megjelölhető a kérelemben.

Ha a védjegybejelentés - a benyújtáskor vagy hiánypótlás eredményeként - kielégíti a bejelentési nap elismeréséhez előírt feltételeket, a Hivatal hivatalos lapjában (Szabadalmi Közlöny és Védjegyértesítő) *közli* a bejelentés adatait: a bejelentő és az esetleges képviselő nevét és címét, a bejelentés ügyszámát, a bejelentés napját, illetőleg az ettől eltérő elsőbbség napját, valamint a megjelölést és az árujegyzéket. Az adatközlést követően bárki észrevételt nyújthat be a Hivatalhoz arra vonatkozóan, hogy a megjelölés, illetve annak bejelentése nem felel meg az oltalomképeségi feltételeknek. A Hivatal az észrevételt a vizsgálat során figyelembe veszi és az észrevételt tevőt a védjegy lajstromozása tárgyában hozott határozat megküldésével értesíti.

Ha a védjegybejelentés megfelel a bejelentési nap elismeréséhez előírt feltételeknek, megfizették a bejelentési díjat, illetve benyújtották a magyar nyelvű árujegyzéket, a Hivatal megvizsgálja a bejelentést abból a szempontból, hogy az kielégíti-e az előírt alaki követelményeket (*alaki vizsgálat*). A bejelentés alaki vizsgálata során észlelt hiányok miatt a Hivatal határozatban hívja fel a bejelentőt a hiányok pótlására, illetve a bejelentés megosztására, és ennek alapján folytatja az eljárást. Ha a bejelentő a hiánypótlási felhívásra a kitűzött határidőben nem válaszol, a védjegybejelentést visszavontnak kell tekinteni.

Ha a védjegybejelentés megfelel a bejelentési nap elismeréséhez előírt feltételeknek, a Hivatal elvégzi a korábbi jogokra vonatkozó kutatást, és a megjelölés alapján - az árujegyzékre figyelemmel - kutatási jelentést készít. A Hivatal a kutatás elkészítése után végzi el az oltalomképeség valamennyi feltételére kiterjedő *érdemi vizsgálatot*. Az érdemi vizsgálat során észlelt hiányosságok miatt a Hivatal határozatban hívja fel a bejelentőt - a kifogás természete szerint - hiánypótlásra, illetve nyilatkozattételre. A védjegybejelentést a Hivatal egészében vagy részben elutasítja, ha az a hiánypótlás, illetve a nyilatkozat ellenére sem elégíti ki a vizsgált követelményeket. Ha a bejelentő a felhívásra nem válaszol, a bejelentést visszavontnak kell tekinteni.

A védjegytvény által a védjegybejelentők egyes cselekményeire meghatározott határidők nem hosszabbíthatók meg. Elmulasztásuk jogkövetkezményei külön figyelmeztetés nélkül is bekövetkeznek. Ahol a törvény nem állapít meg határidőt, a Hivatal felhívásában kitűzött határidő lejárta előtt kérni lehet a határidő meghosszabbítását. A védjegyügyekben az elmulasztott határnaptól, illetve az elmulasztott határidő utolsó napjától számított tizenöt napon belül általában igazolási kérelmet lehet előterjeszteni. Ha a mulasztás az ügyfélnek később jutott tudomására, vagy az akadály később szűnt meg, a határidő a tudomásra jutástól

vagy az akadály elhárulásától számít. Az elmulasztott határnaptól, illetve az elmulasztott határidő utolsó napjától számított hat hónapon túl igazolási kérelmet nem lehet előterjeszteni.

Ha a megjelölés és a védjegybejelentés megfelel a vizsgálat körébe tartozó valamennyi követelménynek, a Hivatal a megjelölést védjegyként *lajstromozza*. A Hivatal a védjegy lajstromozásáról védjegyokiratot ad ki a jogosultnak, ehhez hozzáfűzi a lajstromkivonatot. A védjegyoltalom a bejelentés napjától számított tíz évig tart. A védjegyoltalom további tíz-tíz éves időtartamra megújítható. A megújítást legkorábban az oltalmi idő lejárta előtt tizenkét hónappal, legkésőbb a lejárat napjától számított hat hónapon belül lehet kérni. A védjegyjogosult a nemzeti oltalom megszerzése után egy bejelentéssel, egyetlen illeték-befizetéssel, egy nyelven tehet bejelentést bármely államban, amely a megállapodást aláírta.

5.3 A nemzetközi védjegyjogi szabályozás rendszere

5.3.1 A „Madridi Rendszer”

A védjegyek nemzetközi lajstromozását célzó Madridi rendszer két nemzetközi megállapodásból áll. Az egyik a gyári vagy kereskedelmi védjegyek nemzetközi lajstromozására vonatkozó 1891. évi *Madridi Megállapodás*, a másik az 1989. évi *Madridi Jegyzőkönyv*, amely 1996. április 1-vel lépett hatályba. A Madridi Megállapodás lehetővé teszi védjegyek nemzetközi lajstromozását egyszerű és gyors eljárásban.

Nemzetközi lajstromozás iránti kérelmet a tagországok valamelyikében honos bejelentők nyújthatnak be a származási országban oltalom alatt álló védjegyükre vonatkozóan a saját országuk nemzeti hivatalánál. E hivatal a kérelmeket a Szellemi Tulajdon Világszervezete (WIPO) Nemzetközi Irodájához továbbítja, amely a védjegyeket lajstromozza és a lajstromozott védjegyeket hivatalos lapjában közzéteszi. Ennek alapján a nemzetközi védjegyet valamennyi - vagy a bejelentő által kiválasztott - tagállamban ugyanaz az oltalom illeti meg, mintha a védjegyet ott közvetlenül, "nemzeti úton" jelentették volna be.

A tagállamok hivatalai a nemzetközi lajstromozástól számított egy éven belül emelhetnek nemzeti jogszabályaikon alapuló kifogást a lajstromozással szemben. Kifogás esetén az eljárás a nemzeti hivatal előtt folytatódik. Ha a kifogással szemben a bejelentő nem vagy eredménytelenül védekezik, a nemzeti hatóság véglegesen elutasíthatja a nemzetközi lajstromozást, amely ennek folytán az adott tagállamban hatályát veszti. A nemzetközi védjegy oltalmi ideje egységesen tíz év mindazokban az országokban, amelyekre az oltalom kiterjed. A megújítási eljárás a bejelentéshez hasonló módon egységes.

A gyári vagy kereskedelmi védjegyekkel ellátható *termékek és szolgáltatások nemzetközi osztályozására vonatkozó Nizzai Megállapodás* 1957-ben jött létre. Magyarország a megállapodást az 1970. évi 18. törvényerejű rendelettel hirdette ki. A részes államok a védjegylajstromozás szempontjából a termékeket és a szolgáltatásokat egységesen osztályozzák. Az osztályozás egyrészt tartalmazza az osztályok jegyzékét (a termékeket 34, a szolgáltatásokat 8 osztályba sorolták), másrészt magában foglalja a termékek és a szolgáltatások betűrend szerinti felsorolását, osztályuk számának feltüntetésével (a jegyzéket időről időre felülvizsgálja a tagországok kormányainak képviselőiből álló szakértői bizottság).

A Szellemi Tulajdon Világszervezetének égisze alatt 1994-ben aláírt Védjegyjogi Szerződés elsősorban az eljárási szabályok egységesítésével és egyszerűsítésével segíti elő a védjegyoltalom több országban történő megszerzését és fenntartását.

5.3.2 Az Európai Közösségi védjegybejelentés

Az Európai Unió Tanácsának 40/94, 1993 december 20.-i rendelete értelmében az Európai Unió valamennyi tagállamára kiterjedő hatályú, egységes védjegyoltalom szerzhető egyetlen, a Belső Piaci Harmonizációs Hivatalnál (a továbbiakban Közösségi Védjegyhivatal) eszközölt bejelentés útján.

Az egységesség azt jelenti, hogy:

- egyrészt a bejelentő nem választhatja ki, hogy mely országokban kér oltalmat (szemben a Madridi Rendszertől)
- másrészt – amennyiben a Közösségi Védjegyhivatal a védjegyet lajstromozza, ezt egységesen teszi az egész Európai Unió területére, azaz nem dönthet úgy, hogy a tagállamok egy része (vagy némelyike) vonatkozásában a kérelmet elutasítja (közösségi védjegyoltalmat tehát csak az a megjelölés kaphat, mely az összes tagállamban lajstromozható, egyikben sincs akadálya az oltalom megadásának).

A közösségi védjegy a továbbiakban is megtartja egységes jellegét, ami azt jelenti, hogy csak egységesen ruházható át, és csak egységesen újítható meg. A bejelentéshez erre jogosult külföldi képviselő igénybevitelére van szükség, aki a védjegybejelentést közvetlenül a Közösségi Védjegyhivatalnál teszi meg. A hazai és közösségi védjegyoltalom közötti esetleges ütközésekkel kapcsolatos kérdéseket a csatlakozás időpontjában a magyar védjegy törvény rendezi.

5.4 A védjegy hasznosítása

A védjegy használati szerződés (védjegylicencia-szerződés) alapján a védjegyoltalom jogosultja engedélyt ad a védjegy használatára, a használó pedig köteles ennek fejében díjat fizetni. (Védjegy törvény 23. § (1) bekezdés).

A használati szerződés *tartalmát* a felek *szabadon állapítják meg*. A licenciaszerződésre irányadó szabályok tehát diszpozitív jellegűek, a szerződésekre vonatkozó háttérszabályokat a Polgári Törvénykönyv állapítja meg (Védjegy törvény 26. §). Értelmszerűen a szerződésre vonatkozó minimális tartalmi elemeket - a felek megnevezését, védjegy megjelölését, a felek fő kötelezettségét, a díj mértékét és teljesítésének módját – bele kell foglalni a szerződésbe, és minden további – általuk szükségesnek tartott feltételt rögzíteni kell. Mindarra, amiről a felek eltérően nem állapodnak meg, elsősorban a védjegy törvény speciális szabályai, ezek hiányában pedig a Ptk. szerződésekre vonatkozó általános szabályai az irányadóak (pl. szerződés teljesítése, módosítása, érvénytelensége, szerződésszegés).

Semmis – tehát érvénytelen - azonban a használati szerződés – vagy annak olyan kikötése, amelynek teljesítése a fogyasztók megtévesztését eredményezhetné. E semmisségi jogkövetkezmény természetesen a licenciaszerződésre vonatkozik, s nem érinti a fogyasztók megtévesztésének esetére előírt egyéb - pl. versenyjogi szankciók - alkalmazásának lehetőségét (Védjegy törvény 23. §).

A licencia alapesetében, a védjegy jogosult által adott használati engedély *nem kizárólagos*, azaz a jogosult több használónak is adhat használati engedélyt. A védjegy törvény – csakúgy mint a szabadalmi jogban - szabályozza a *kizárólagos licencia* esetét is, és - a kizárólagos licencia *két fajtájáról* is rendelkezik. Az egyik esetben – természetesen általában magasabb licencdíj fejében - a védjegy jogosult csak arra vállal kötelezettséget, hogy a *licenciavevőn kívül másnak nem ad használati engedélyt (kizárólagosság)*, viszont a *maga számára is megőrzi* a védjegyhasználat jogát.

A másik esetben a védjegy jogosult amellet, hogy vállalja hogy *további használati engedélyeket nem ad, lemond arról is*, hogy a védjegyet *maga használja*. A használati szerződés tehát csak *kifejezett kikötés esetén ad kizárólagos jogot*, és fő szabályként a kizárólagos használati engedély esetében a védjegy jogosult is használhatja a védjegyet, *kivéve*, ha azt a szerződésben kifejezetten kizárták. A védjegy jogosult - a licenciadíj arányos csökkentése mellett - megszüntetheti a használati engedély kizárólagosságát, ha a használó az adott helyzetben elvárható időn belül nem kezdi meg a védjegy használatát.

A használati szerződés minden időbeli és területi korlát nélkül, az árujegyzékben szereplő valamennyi árura, illetve szolgáltatásra, a használat minden módjára és mértékére *kiterjed*, főszabályként tehát a védjegyoltalom tartalma határozza meg a licencia terjedelmét is. A használó az engedélyt *harmadik személyre* csak akkor ruházhatja át, illetve csak akkor adhat harmadik személynek további engedélyt a védjegy használatára (*al licenciába adás*), ha ezt a védjegyjogosult *kifejezetten megengedte*.

A használati szerződés a *jövőre nézve megszűnik* a szerződésben megállapított idő vagy a szerződésben meghatározott körülmények bekövetkeztével, valamint akkor, ha a védjegyoltalom megszűnt (védjegy törvény 25. §).

6 A földrajzi árujelzők

Magyarország gazdaságában a mezőgazdaság és az élelmiszeripar különös fontosságú, úgyszintén a bortermelés. Emiatt a hazai és a nemzetközi piacon való sikeres részvétel szempontjából egyaránt fokozottan kell számolni annak a versenyeszköznek a szerepével, amelyet a földrajzi árujelzők, köztük az eredetmegjelölések használata és jogi oltalma biztosíthat (az ország nemzetközi hírnevéhez szorosan hozzátartoznak az olyan megjelölések, mint pl. a magyar szalámi, a szegedi paprika, a gyulai kolbász, a makói hagyma, a tokaji bor, az egri bikavér).

A magyar védjegy törvény alapján *földrajzi árujelzőként* oltalmazható a kereskedelmi forgalomban a termék földrajzi származásának feltüntetésére használt *földrajzi jelzés* és *eredetmegjelölés*. Földrajzi árujelzők alatt tehát a földrajzi jelzést és az eredetmegjelölést értjük. A *földrajzi jelzés* valamely táj, helység, kivételes esetben ország neve, amelyet az e helyről származó - a meghatározott földrajzi területen termelt, feldolgozott, illetve előállított - olyan termék megjelölésére használnak, amelynek különleges minősége, hírneve vagy egyéb jellemzője lényegileg ennek a földrajzi származásnak tulajdonítható.

Az *eredetmegjelölés* valamely táj, helység, kivételes esetben ország neve, amelyet az e helyről származó - a meghatározott földrajzi területen termelt, feldolgozott, illetve előállított - olyan termék megjelölésére használnak, amelynek különleges minősége, hírneve vagy egyéb jellemzője kizárólag vagy lényegében az adott földrajzi környezet, az arra jellemző természeti és emberi tényezők következménye.

A lényeges különbség az eredetmegjelölés és a földrajzi jelzés között abban áll, hogy míg az előbbinél közvetlen és elválaszthatatlan kapcsolatnak kell lennie a termék minősége, tulajdonságai és a földrajzi környezet között, az utóbbinál ez a kapcsolat esetleges, azaz a termék köszönheti hírnevét, tulajdonságait a földrajzi környezetnek, függetlenül a természeti és emberi tényezőktől, amelyeknek az eredetmegjelöléssel kapcsolatban döntő szerepük van.

Ki van zárva azonban az oltalomból

- *azonos termékek* tekintetében a korábbi földrajzi árujelzővel vagy *védjeggyel azonos későbbi elsőbbségű földrajzi árujelző*;
- *azonos vagy hasonló termékek* tekintetében a korábbi földrajzi árujelzővel vagy *védjeggyel azonos vagy ahhoz hasonló, későbbi elsőbbségű földrajzi árujelző*, ha azt a *fogyasztók összetéveszthetik* a korábbi földrajzi árujelzővel vagy védjeggyel;

- *eltérő termékek* tekintetében a belföldön jóhírnevet élvező korábbi védjeggyel *azonos vagy ahhoz hasonló későbbi elsőbbségű földrajzi árujelző*, ha annak használata a jó hírű védjegy megkülönböztető képességét vagy hírnevét sértene vagy tisztességtelenül kihasználná.

A védjegy törvény a kizáró okok között szabályozza tehát azt az esetet, ha a földrajzi árujelző fajtanévvé válik. Erre azonban - ellentétben a védjegyekkel - a földrajzi árujelző lajstromozása után már nem kerülhet sor. A korábbi földrajzi árujelzővel vagy védjeggyel való ütközés esetén a későbbi elsőbbségű földrajzi árujelző kizárása az oltalomból azt a szabályozási rendet követi, amelyet a törvény a védjegy oltalom körében alkalmaz.

A védjegy jogi szabályozástól eltérően a földrajzi árujelzők esetében az oltalommal kapcsolatos *eljárási és rendelkezési jogosultság* határozottan elválik egymástól. A földrajzi árujelzőre *bárki megszerezheti az oltalmat*, aki az adott földrajzi területen olyan terméket *termel, dolgoz fel vagy állít elő*, amelynek megjelölésére a földrajzi árujelzőt használják. Az előbbi személy azonban nem egyedül a maga számára szerzi meg a földrajzi árujelzőre az oltalmat. *A jogi oltalom együttesen illeti meg mindazokat* a személyeket, akik az említett területen meghatározott tevékenységet végeznek.

Az oltalom *időtartama* elvben korlátlan. A jogosultak mindegyike önállóan jogosult a földrajzi árujelző használatára. A társak nem kerülnek egymással olyan elszámolási viszonyba, mint amit a védjegy törvény a közös védjegy jogosultjaira állapít meg. Az oltalom jogosultjain kívül más *licencszerződésben sem szerezhet jogot* a földrajzi árujelző használatára.

Az oltalom tartalmát a törvény a közösségi rendeletnek megfelelően és a védjegyekre vonatkozó szabályozással (12. §) összhangban határozza meg. A bitorlás miatti fellépésben a - jogosultak mellett - érdekképviselői szervezeteik és a fogyasztóvédelmi szervek kapnak fontos szerepet. A földrajzi árujelző oltalma törlés, valamint - mezőgazdasági termék és élelmiszer esetén - a termékleírás követelményeinek súlyos megsértése miatt *szűnhet meg*.

A földrajzi árujelzők *oltalmával kapcsolatos* eljárás államigazgatási eljárás, és általában a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala hatáskörébe tartozik, amely a védjegy eljárásokra megállapított rendelkezések megfelelő alkalmazásával jár el. A mezőgazdasági termékek és az élelmiszerek földrajzi árujelzőinek oltalmával kapcsolatos eljárásokban a külön jogszabály rendelkezéseit is alkalmazni kell, továbbá a termékleírásokban megszabott követelmények betartásának ellenőrzése is a külön mezőgazdasági ágazati jogszabályban kijelölt szerv hatáskörébe tartozik. A földrajzi árujelzőkkel kapcsolatos bírósági eljárásokban a védjegyekre megállapított szabályokat kell megfelelően alkalmazni.

Irodalom:

- Avar László: A Pannon búza mint védjegy, Magyar mezőgazdaság, 2007. (62. évf.), 47. sz., 6. p.
- Bándi Gyula: Az iparjogvédelem lehetőségei a környezetvédelemben, Jogtudományi közlöny, 1981. (36. évf.), 12. sz., 1033-1040. p.
- Bércesi Zoltán: A magyar szabadalmi jog híre Európában, Jogtudományi közlöny, 2002. (57. évf.), 5. sz., 239-242. p.
- Berényi József: Két éve működik a Rendszeresen Ellenőrzött Kiváló Magyar Termék Állami Minőség és Eredetjelző Védjegy, Ipari szemle, 1997. (17. évf.), 2. sz., 28. p.
- Bobrovszky Jenő: A mikroelektronikai félvezető termékek topográfiájának oltalmáról, Jogtudományi közlöny, 1991. (46. évf.), 3-4. sz., 59-68. p.
- Bobrovszky Jenő: Doktori értekezés a nemzetközi iparjogvédelem jogegységesítési kérdéseiről, Jogtudományi közlöny, 1983. (38. évf.), 7. sz., 495-496. p.
- Bobrovszky Jenő: Lontai Endre: Jogegységesítés a nemzetközi iparjogvédelem területén, Jogtudományi közlöny, 1989. (44. évf.), 3. sz., 158-160. p.
- Boytha György: A szerzői jog és az iparjogvédelem összefüggései, Jogtudományi közlöny, 1968. (23. évf.), 11-12. sz., 594-602. p.
- Faludi Gábor: A szerzői jog és az iparjogvédelem belső korlátjai, Jogtudományi közlöny, 2006. (61. évf.), 7-8. sz., 280-291. p.
- Faludi Gábor: Európai szabadalmi jog, Jogtudományi közlöny, 1981. (36. évf.), 12. sz., 1068-1070. p.
- Faludi Gábor: Szerzői jog, iparjogvédelem és a Ptk. koncepciója : I. rész, Polgári jogi kodifikáció, 2003. (5. évf.), 2. sz., 3-14. p.
- Faludi Gábor: Szerzői jog, iparjogvédelem és a Ptk. koncepciója : II. rész, Polgári jogi kodifikáció, 2003. (5. évf.), 3. sz., 3-14. p.
- Gödölle István: A magyar szabadalmi jog reformja, Jogtudományi közlöny, 1996. (51. évf.), 1. sz., 21-27. p.
- György Ernő: A versenyjog és az iparjogvédelem kapcsolódásai, Jogtudományi közlöny, 1971. (25. évf.), 6. sz., 305-310. p.
- Holtzer Loránt: Innováció, iparjogvédelem, gazdasági szabályozás, Külgazdaság, 1984. (28. évf.), 6. sz., 3-12. p.
- Julesz Máté: Környezetvédelem és tömegtájékoztatás (reklámjog, védjegy, versenyjog és jó hírnév), Infokommunikáció és jog, 2007. (4. évf.), 17. sz., 10-18. p.
- Kelen Ákos - Angyal Nóra - Máthé Zoltán - Bódis Attila - Hódi Klára: A magyar generikus készítményfejlesztés lehetősége az iparjogvédelem tükrében, Acta pharmaceutica Hungarica, 2003. (73. évf.), 2. sz., 123-130. p.
- Kovács Barna: A tanúsító védjegy és a minőség, Gazdálkodás, 2003. (47. évf.), 6. sz., 63-68. p.
- Lantos Mihály: Szabadalmi ügyvivők szerepe az iparjogvédelem területén, Gazdaság és gazdálkodás, 1996. (34. évf.), 3. sz., 17. p.
- Lontai Endre: Aktuális tendenciák a nemzetközi iparjogvédelem területén, Jogtudományi közlöny, 1981. (36. évf.), 12. sz., 1007-1015. p.

- Lontai Endre: Az iparjogvédelem nemzetközi intézményrendszere: a Párizsi Uniós Egyezmény, Állam és jogtudomány, 1982. (25. évf.), 4. sz., 589-622. p.
- Luszczyk Viktor: A védjegy- és a versenyjogi szabályozás összeegyeztetése az Európai Közösségben, Magyar jog, 2001. (48. évf.), 2. sz., 121-128. p.
- Náthón Natalie: A védjegy az információs gazdaságban (2), Cég és jog, 2002. (4. évf.), 9. sz., 27-29. p.
- Pedroni Emma Anna: A magyar iparjogvédelem kezdeti lépései a Műegyetem közreműködésével, Magyar kémikusok lapja, 2006. (61. évf.), 4. sz., 113-116. p.
- Petkó Mihály: A szabadalmi jog változásai a gyógyszeripari találmányok vonatkozásában: kiegészítő oltalom az európai gyártóknak, Cég és jog, 2003. (5. évf.), 12. sz., 14-17. p.
- Pribula László: A reklám és a védjegy, Cég és jog, 2003. (5. évf.), 1-2. sz., 18-19. p.
- Sasvári Gabriella: Változások az Európai Unió országainak védjegy szabályaiban az Egyesült Királyság új védjegy törvénye, Jogtudományi közlöny, 1995. (50. évf.), 9. sz., 429-432. p.
- Szalai Péter: A védjegy megkülönböztető képességének megszerzése, Jog, állam, politika, 2010. (2. évf.), 4. sz., 47-58. p.
- Szarka Ernő: Iparjogvédelem Magyarországon, Magyar tudomány, 1996. (41. (103.) köt.), 2. sz., 207-227. p.
- Tattay Levente: A védjegy, Cégvezetés, 2002. (10. évf.), 3. sz., 51-55. p.
- Tattay Levente: Az EU legfejlettebb iparvédelmi integrációja: a közösségi védjegy, Külgazdaság, 2005. (49. évf.), 7-8. sz., 65-84. p.
- Tivadar Krisztián: Az elektronikus információszabadságról szóló törvény és a (védjegy)jogi gyakorlat fejlődésének kapcsolata, Infokommunikáció és jog, 2010. (7. évf.), 36. sz., 9-15. p.
- Tóth Tibor, F.: Kutatásfejlesztés és iparjogvédelem, Magyar tudomány, 1988. (33. (95.) köt.), 2. sz., 161. p.
- Vida Sándor: A magyar védjegy - és versenyjog az EU-jogharmonizáció tükrében, Acta Universitatis Szegediensis: Acta juridica et politica, 2000. (58. Tom.), 1-41. Fasc., 575-587. p.
- Vida Sándor: A paralellimport az Európai Közösség védjegy- és versenyjogában, Jogtudományi közlöny, 1999. (54. évf.), 5. sz., 217-222. p.
- Vida Sándor: A védjegy törvény alkalmazásáról, Gazdaság és gazdálkodás, 1998. (36. évf.), 7-8. sz., 17. p.
- Wellek Margit: Iparjogvédelem és a válság, Technika : műszaki szemle, 2009. (52. évf.), 11. sz., 26. p.